

VESELÝ VÝLET®

KRKONOŠE / 55

LÉTO 2021

Obyvatelé Pece pod Sněžkou vynaložili velké úsilí, aby vyřešili letitý problém s parkováním vozidel hostů. V místě zachyceném před sto dvaceti lety na fotografii dokončili loni z vlastních peněz parkovací dům pro čtyři stovky automobilů. Měli vizi, našli odvahu pustit se do díla a navzdory šikaně státních úřadů vůči vedení města dílo dokončili. Autor fotografie lékař Wenzel Lahmer během svého působení v kraji pod Sněžkou fotografoval proměnu horských vesnic ve vyhledávanou turistickou oblast. V jeho době stejně jako v naší jsou lidé, kteří, ač nemusí, naplňují s velkým nasazením své vize a k prospěchu ostatních vylepšují veřejný prostor. O tom je letní vydání těchto novin. Doktor Lahmer cestou za pacientem požádal kočího Heinricha Kühnela o posečkání, aby mohl ze stativu dřevěnou kamerou na skleněnou negativní desku zachytit po povodni 1897 nově postavenou silnici. Dva nosiči s těžkým nákladem na dřevěných krosnách nezastavili a už navždy zůstanou rozmazaní.

Z Galerie, informační centrum
a pension Veselý výlet
D Pec pod Sněžkou
Janské Lázně
A Malá Úpa
Mapa východních Krkonoš
R Horní Maršov
Žacléř
M Grand Hotel Hradec
Doporučujeme osvědčené služby
A Chalupy pod Sněžkou
Paměť Krkonoš

str. 2–5
str. 6–9
str. 10–11
str. 12–13
uprostřed
str. 16–17
str. 18–19
str. 20–21
str. 22–23
str. 24–25
str. 26–27

Prátelé Veselého výletu skládají rozvalená zastavení křížové cesty, říjen 1985.

*Kameník Pavel Malý při instalaci I. zastavení, 11. března 2001.
Autor obrazů Aleš Lamr vypráví o poslední pouti Ježíše Krista, 2. června 2001.*

Sdílená radost při otevření Muzea Vápenka, 28. ledna 2012.

Filozofové říkají, že projev dobré vůle je to nejlepší, čím se člověk může ukázat. Konání dobra ve prospěch celku je obecně často spojené s vlastní újmou, nepohodlím nebo přinejmenším ztrátou času. Ovšem přináší i příjemné důsledky, především vlastní dobrý pocit. Kdo jednou zažil radost z dokončení díla, které nemuselo vzniknout, ví, o čem je řeč. Pamatuji si dobře na jednu dávnou zkušenost. V době s omezenými možnostmi před rokem 1989 jsme se podíleli na oživení kostelních hodin na věži hlavního kostela v Horním Maršově. Desítky let netloukly a neukazovaly čas. Bez očekávání jakéhokoli uznání jsme se s bratry Antonínem a Josefem Missbergerovými pustili do obnovy. S mým bratrem jsme zvenčí věže opravili ciferníky a naši přátelé zprovoznili hodinový stroj. Vydělávali jsme si s bratrem výškovými pracemi, především nátery střech. Na několik výprav do vysokých hor s námi jel horolezec a skvělý chlap z Trutnova Leoš, který si na cesty také přivydělával melouchy ze závěsu na laně. Aklimatizace na výšku v horách je o dlouhém čekání a při tom se přemele spousta věcí. Když jsme tenkrát na Pamíru před Leošem vyprávěli, jak opravujeme čtyři ciferníky na kostele zadarmo, děsně se rozčilil. Každá práce se má zaplatit. Profesionální horolezec a amatérský filozof Mira Lanč Šmíd nás poslouchal a potom přítele Leoše poučil: „Když budeš jen na prachy, nepoznáš ten zvláštní druh štěstí poté, co se ti něco neočekávaného povede.“ Mira býval i drsný, třeba když prodával nedostatkové horolezecké náčiní, které vozil ze svých cest na Západ. Ale uměl být i velkorysý a udělal (i pro nás) mnoho nezištných skutků. Nebyť Mirovy dobré vůle, neproběhl by letos na konci srpna už 38. ročník Mezinárodního horolezeckého filmového festivalu v Teplicích nad Metují. Nejen proto, jak nás tehdy na Pamíru rozsoudil, visí od Lančovy tragické smrti v září 1993 v informačním centru Veselý výlet v Temném Dole jeho portrét s popsanými vlastnostmi a dovětkem NÁŠ GURU.

Po sametové revoluci jsme se s přáteli Veselého výletu, kolegy z Hradní společnosti Aichelburg, památkáři, výtvarníky, restaurátory, řemeslníky, osvědčenými pracovníky Správy KRNP a samospráv obcí východních Krkonoš podíleli na desítkách projektů obnovy kulturního dědictví a vytváření turistických cílů pro naše hosty. Přidanou hodnotou je sdílený zážitek s přáteli či se spolupracovníky. Známe cenu rozhodnutí něco nepovinného provést ve prospěch veřejného prostoru a potom nestíhat vlastní práci, rodinu a záliby. O to více si vážíme každé iniciativy ve prospěch komunity, přírody nebo úplně zapomenuté věci někde v horách. A je jedno, jestli to bylo nedávno nebo třeba před sto lety. Často se obnova „nepotřebné“ věci posouvala dopředu jen po malých krůčcích, ale už dávno víme, že k záchraně památek je vedle znalostí a fortelu potřebná vytrvalost a velká trpělivost. Od narovnání rozvalených kamenných stání křížové cesty na Starou horu v roce 1985 po vysvěcení uběhlo šestnáct let. Mezi prvním ošetřením kamenné věže a otevřením Muzea Vápenka v Albeřicích to bylo čtyřicet let. Starý maršovský kostel jsme začali svépomocí zachraňovat na podzim 1987 a po devětatdacetiletých bylo se zapojením více než stovky lidí dílo hotové.

Informační centra a obchod s dárky Veselý výlet v Peci pod Sněžkou nebo v Temném Dole usnadní a zpříjemní váš pobyt ve východních Krkonoších. Vypůjčte si klíče od lesního hrádku Aichelburg i od Muzea Vápenka v Horních Albeřicích. Najdete tu novinky z regionu, bezplatné informační materiály, mapy Krkonoš a okolí, průvodce, pohlednice se známky, české a německé knihy včetně dětských. Pro sběratele máme turistické vizitky, známky, odznaky,

Mirek Šmíd u vchodu do Veselého výletu.

nálepky, štítky na hole a jiné drobnosti. Před cestou domů tu koupíte originální dárky a suvenýry, obrázky, fotografie a oblíbené figurky a loutky Krakonoše, sbírkové kameny, přívěsky, trička připomínající návštěvu Krkonoš. V Temném Dole si můžete objednat kopie dobových fotografií Krkonoš po výběru z našeho velkého archivu. Veselý výlet připravil dárkovou Čokoládu ze Sněžky s výtvarně zpracovanými obaly od několika autorů, které si můžete prohlédnout i na facebooku. Kvalitní česká čokoláda je buď sedmdesátiprocentní, nebo sladká mléčná. Oblíbené jsou krkonošské bylinné, medoviny, čajové směsi a léčivé nápoje. Stejně tak dárková balení piva Trautenberk z Malé Úpy nebo piva Sněžka z Pece. Široký výběr je v několika druzích přírodní značkové kosmetiky. Vedle běžných informací vám pomůžeme s přípravou programu. Informační centra doplňují směrnáry. Starší vydání Veselého výletu si můžete přečíst na našich webových stránkách, zbylé tištěné nabízíme v Temném Dole.

Pension Veselý výlet v Temném Dole je obklopený horskou přírodou i kulturními památkami. Hosté s námi konzultují vybraný program, který jim obohatíme o další náměty. Inspiraci přináší i samotný historický dům plný obrazů, fotografií a dokumentů nejen z Krkonoš. Vkusně vybavené pokoje, připojení k internetu Wi-Fi, sauna, vířivka, velká hala s kuchyňkou v moderní přístavbě i bohaté snídaně jsou samozřejmostí. Do pensionu přijíždějí skupiny přátel, kteří stejně jako velké rodiny využívají prostornou halu. Díky spojovací chodbě mezi oběma domy neomezují hlukem další hosty a nikdo neruší jejich zábavu. Před domem zastavují letní i zimní turistické a lyžařské autobusy. Ubytování hosté celoročně zaparkují i na parkovišti u infocentra v Peci. Ceník a informace o nabídce dalších služeb spojených s Veselým výletem najdete na webových stránkách. Pension Veselý výlet v Temném Dole nabízí ubytování se snídaní ve dvou a třílůžkových pokojích a apartmá, telefonická rezervace v infocentru, podrobnosti o ubytování v pensionu najdete na webových stránkách.

Informační centrum, galerie, směnárna a obchod s dárky Veselý výlet v Peci pod Sněžkou čp. 196, tel. 499 736 130. **Informační centrum, galerie, směnárna a pension Veselý výlet v Temném Dole** čp. 46, Horní Maršov, PSČ 542 26, tel. 499 874 298. Jsou otevřena denně od 8.30 do 18 hodin. Domluvíte se i německy a anglicky. Aktuality najdete i na facebooku Veselého výletu. E-mail: info@veselyvylet.cz www.veselyvylet.cz

Vendula Henclová s obrazy Běžci 5 a 21 zepředu i zezadu.

Obrazy Venduly Henclové

Manželé Henclovi milují umění, žijí pro umění a sami jsou osobitými umělci. Před pětadvaceti lety otevřeli v Náchodě v Komenského ulici vlastní Galerii U Mistra s palmou. Výročí připomínají zajímavě instalovanými díly autorů, kteří se u nich předvedli v padesáti autorských výstavách. V časové ose jsou seřazeni výtvarníci Milan Chabera, Boris Jirků, Aleš Lamr, Jiří Samek, František Hodonský, Tomáš Čísařovský, Petr Nikl, Aleš Ogoun, Čestmír Suška, Josef Hampl. O kvalitě výběru výstav vypovídají i další jména. Těší nás, že Vendula a Milan Henclovi jsou skoro třicet let váženými přáteli Veselého výletu. Milan měl v Peci pod Sněžkou v pořadí druhou výstavu v nově otevřené galerii Veselý výlet v létě 2000. Sami se divíme, proč ukázka z Vendulčina díla přichází do Pece až jednadvacet let poté.

Z její tvorby máme nejraději oleje nebo akryly na plátně zachycující běžné životní situace. Vendula studovala výtvarné umění na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, kam jezdila řadu let vlakem. Z prostředí, kde spolu tráví delší čas lidé, aniž by se znali, vytvořila působivé obrazy. Jiným oblíbeným námětem jsou kavárny. Další okruhy témat vycházejí z historie malířství, filmu a divadla. Vendula učí na grafické škole dějiny umění a dobře zná díla klasických mistrů. Odtud pochází inspirace pro její parafráze a reminiscence konkrétních obrazů. Pro výstavu v Peci vybrala třeba koláž inspirovanou slavným obrazem Édouarda Maneta Olympia nebo kombinovanou technikou zpracovaný motiv psy pronásledované dívky od renesančního malíře Sandra Botticelliho. V cyklu filmových témat vytvořila malby tuší titulů King Kong, Murder, Metropolis, Upír Nosferatu, Kabinet doktora Caligariho.

Výstava Venduly Henclové je v galerii Veselý výlet v Peci pod Sněžkou od 22. srpna do Dušiček a potom ještě v prosinci a v lednu, kdy ji vystřídá již dohodnutá výstava kreseb Jiřího Petrboka.

Mamilo, dárky pro kreativní děti

Magdalena Krhánková vystudovala animaci na filmové škole ve Zlíně, ale pak byla řadu let úspěšnou manažerkou v pražském hotelu. Vše změnila pandemie čínského viru, která uzavřela nejen hotely. Magdalena hledala nové uplatnění a vzpomněla si, jak kdysi nemohla při nemoci dcer najít pro zabavení hračku, která by je přiměla tvořit. Proto jim ušila z bílé bavlněné látky měkce vycpané panenky se zabálkou,

Panenu Mamilo si děti dotvoří vlastními motivy.

které si holky samy omalovaly vodou ředitelnými barvami na textil. Vlastnoručně dotvořené čtvrtmetrové figury se pro dcerky staly nejoblíbenější hračkou a pro jejich mamku, které při prvních slovech říkaly mamilo, impulzem k vytvoření dílny. Výsledkem jsou kreativní dětské sady Mamilo. V papírové krabičce leží panenka se zabálkou nebo šatičkami a barvami na textil nebo fixy. Pomalovat si děti mohou svými motivy také medvěda, kočičku nebo kolovou sukýnku v pase na gumu. I po obarvení si vyperou figury a oblečky. Největší hračka pro usínání je plyšová kočička Lilly se šatičkami, které se nebarví. Pěkné balené jsou jedinečným dárkem (též www.mamilo.cz).

V obchodě Veselý výlet v Peci pod Sněžkou i v informačním centru v Temném Dole máme pro děti široký výběr neokoukaných dárků, které získáváme většinou přímo od autorů. Výtvarnice Lenka Procházková připravuje tvořivé vystřihovánky, omalovánky s dokreslením, pohlednice k omalování. Mnohé její dárky jsou s krkonošskými náměty a motivy. Iva Nováková vytváří knížky pro předškoláky, ve kterých se zábavnou formou učí psát a kreslit. Zručnost získají ti nejmenší prostřednictvím malování vodovkami, bystrost si cvičí u stolních her a vědomosti z knížek. Výběr dětských knih je od známé spisovatelky Marie Kubátové po současné autory využívající často postavu Krakonoše s mnoha podobami a vlastnostmi. Pro malé děti jsou určené tradiční české dřevěné hračky, vyberou si z různých druhů. Celkem je ve Veselém výletu několik set položek zboží pro děti. A rádi slyšíme rodiče, jak sice rádi dětem, ale dovolí jim si vybrat, co se líbí jim.

Hubený rok

Pandemie nemoci Covid-19 ochromila svět, Krkonoše závislé na cestovním ruchu jsou postižené nadprůměrně. Uzavření všech provozoven od poloviny října do poloviny května vymazalo nejen celou zimní sezonu. Včas jsme zastavili zimní vydání Veselého výletu 2021, které bychom neměli komu rozdávat. Váhali jsme i s letním. S dobrými čísly šíření nemoci jsme se opožděně pustili do přípravy. Stejně jako podnikající subjekty přišly naše samosprávy o velkou část svých příjmů. Tím více si vážíme podpory sezónních novin od našich partnerů, především obcí Malá Úpa, Horní Maršov a horských měst Janské Lázně, Pec pod Sněžkou a Žacléř. Díky donátorům nemusí být letní Veselý výlet kvůli financování hubenější.

Rozhodnutí vydat knížku vyžaduje usilovnou práci, ale i odvahu autora a vydavatele nést kůži na trh. Autor prezentuje své myšlenky v díle, které tu zůstane na dlouho a jehož kvalitu prověří čas. Vydavatel, stále častěji sám autor, riskuje návratnost vložených prostředků. Přes obojí riziko neúspěchu vycházejí zajímavé knihy spojené s našim regionem. Některé byste mohli mít v knihovně.

Sněžný Iwan a Upomínkové sklo a porcelán

Petr Bergmann je sběratelem dobových obrazových děl a suvenýrů především z Broumovska a Krkonoš. Zatímco většina kolegů tvoří sbírku jen pro svou radost, Petr s ní pracuje a ukazuje ji veřejnosti. Pořádá výstavy a vydává knihy čímž zpřístupňuje unikátní dokumenty a výtvarná díla. Velkým počinem je kniha Krkonoše na starých rytinách a grafikách s textem také v polštině a němčině. Loni vydal důležitou a hezkou publikaci o díle a životě oblíbeného malíře a grafika Krkonoš Friedricha Iwana. Milovníkům krásných věcí patří kniha Upomínkové sklo a porcelán dokládající vysokou úroveň dárkových předmětů z Broumovska, Krkonoš a Kladského pomezí především v 19. století.

Důl Kovárna v obrazech

Geolog a speleolog Radko Tásler je největším znalcem přírodního i uměle vytvořeného podzemí Krkonoš. Historický důl Kovárna v Obřím dole fotografoval skoro čtyřicet let. Zachytil stav šachet a štol při prvních návštěvách, jejich čištění od bláta i podzemní smetiště. Představuje geologický a historický výzkum, mapování, práce na zpřístupnění dolu pro veřejnost a hlavně kamennou krásu nitra Sněžky. Kniha je dokumentem, ale mnohé ve tmě náročně exponované fotografie mají vysokou výtvarnou hodnotu, jakou známe od fotografů proslulých krajiny. Radko říká, že si knížku udělal především pro sebe, ale víc potěšil nás.

Krkonošská kuchařka

Danka Šárková z Horních Štěpanic vytvořila se svým týmem kuchařku, podle které se snadno vaří jednoduchá, většinou levná, z obyčejných místních potravin připravovaná a přitom chutná jídla. Recepty jsou srozumitelné a doplněné kvalitními fotografiemi Lucie Lizlerové jednotlivých kroků při vaření i výsledné podoby jídla. Ano, podle této kuchařky uvaří skutečnou krkonošskou specialitu i chlap.

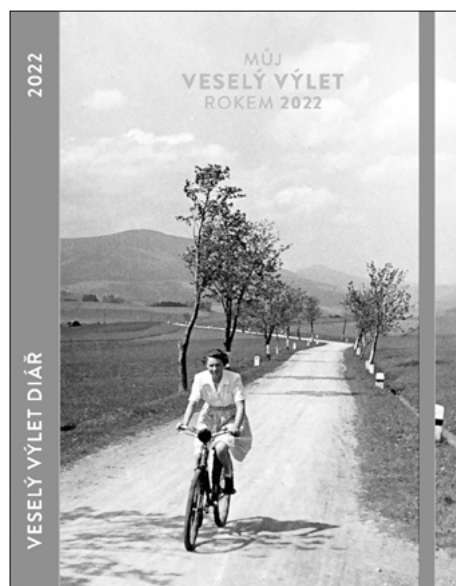
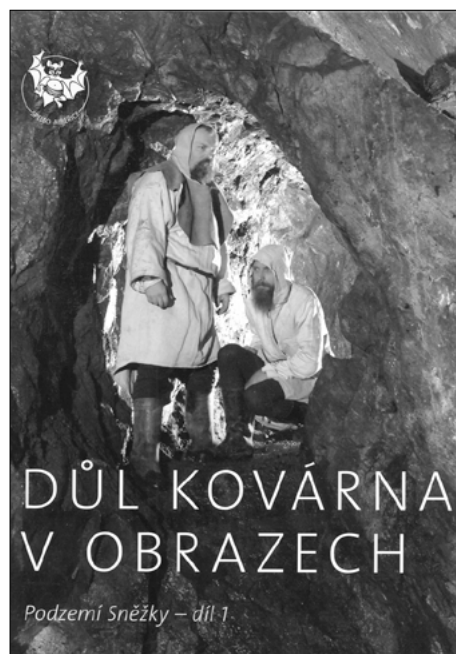
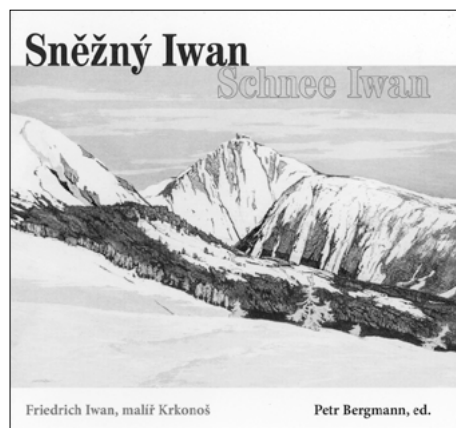
Krkonoše za císaře pána

Pavel Scheufler je známý historik fotografie a jednu knížku z nejstarších fotografií Krkonoš už sestavil. V nové publikaci představil další snímky ze své sbírky doplněné několika fotografiemi z archivu Petra Bergmanna. Autor knihy vybral i přes sto čtyřicet let staré záběry od vyhlášených fotografů. Do Krkonoš přicházeli tvořit třeba Jindřich Eckert, František Krátký, Rudolf Bruner-Dvořák, Jan Langhans, František Beneš a často profesionálové z několika německých ateliérů. Z našich místních fotografů je v publikaci zastoupený Emile Joffé z Janských Lázní, Adolf Lehmann z Trutnova a již známými krásnými snímky Jaroslav Feyfar, lékař z Jilemnice.

Veselý výlet rokem 2022

Lenka Klimešová po úspěchu letošního vydání diáře s příběhy dvanácti žen vybrala jako hlavní motiv pro příští rok manželské páry s vazbou na Krkonoše. Krátké příběhy představují v měsíci září hoteliery ze Sněžky Anneliese a Heinricha Pohlovi, v listopadu boudáře Hanu a Libora Konkolské z Husovy boudy a v dubnu lyžaře Sigi a Pepiho Erbenovi původem ze Zadních Rennerových bud. V únoru nejmladší generaci zastupuje úspěšná olympionička Eva Vrabcová Nýltová a její trenér, dříve i servisman, manažer a především manžel Martin Vrabec. Vedle fotografií z archivu Veselého výletu přímo pro diář vytvořily ilustrace kostýmní výtvarnice Simona Rybáková, grafička Pavlína Teichmanová, ilustrátorka Iva Nováková a výtvarnice Lenka Procházková.

Z osvědčených titulů je třeba jmenovat třetí vydání **Historie krkonošských bud** od Martina Bartoše, fotografické knihy **Best of Jiří Havel, Krkonoše nejen z letadla** od Petra Tomana, dotisk naší publikace **Krajina Krkonoš v proměně století**, příběhy z prostředí Horské služby s názvem **Záchranáři** autora Petra Šamala nebo soubor výpovědí místních lidí zachycených etnografem Liborem Duškem pod názvem **Krkonošští rodáci vzpomínají**. Vladimíra Jakoubčová připravila knížky **V babiččině kuchyni od Tří králů do Vánoc** o lidových obyčejích a lidové stravě s více než třemi sty recepty. Druhá kniha **Z babiččiny zahrádky do dědova sklípku** popisuje recepty na výrobu domácích nápojů z bylin a ovoce včetně těch s alkoholem. Mezi speciality patří tři vzpomínkové knihy biologa a chalupáře z Albeřic Pavla Peciny nebo třeba fotografická publikace **Rok v Albeřicích** očima Daniela Rybky. Přehled o dění v našich horách i sousedních Jizerkách získáváme čtením nepostradatelného **měsíčníku Krkonoše**. Všechny uvedené tituly jsou k dostání také v informačním centru Veselý výlet v Temném Dole a v Peci.

Majitel vozu hrabě Rudolf Czernin-Morzin na zadní stranu fotografie připsal poznámku „Automobil Serpollet, Prag, 1904, Chauffeur Hermann Schmidt“.

První automobil v Úpském údolí

Při zpracování archivu Carla Czernina, který odešel s početnou rodinou z maršovského zámku v roce 1928 do Rakouska, jsme narazili na dvě perfektně provedené fotografie z roku 1904 zhotovené v pražském ateliéru Jindřicha Eckerta. Zachycený zajímavý automobil nestál v horském prostředí, přesto jsme udělali kopie a uložili je do našeho hlubokého archivu. Tam by snímky zůstaly nebyť mailu z Národního technického muzea v Praze. Historik Miloš Hořejš s kolegou Jiřím Křížkem připravovali knihu Zámek s vůni benzínu o automobilech české šlechty. V hlavní expozici muzea mají mezi nejstaršími vozy parní automobil značky Gardner-Serpollet vyrobený ve Francii v roce 1903. Protože automobil do sbírky muzea věnoval v roce 1931 Carl Czernin s vazbou na Krkonoše, obrátil se Miloš Hořejš na redakci Veselého výletu s dotazem na případné souvislosti. Tak se jedna fotografie Serpolletu s šoférem Schmidtem dostala do literatury. Takto identifikovaný parní automobil jsme na začátku bádání hodně podcenili. Předpoklad, že popojížděl místo kočáru taženého koňmi jen po Praze, vyvrátil v oblastním archivu Zámorsk nalezené účetní knihy. Automobil koupil nejspíš v květnu 1903 otec Carla Czernina, majitel panství Vrchlabí a Maršov Rudolf Czernin-Morzin. Miloš Hořejš v záznamech našel náklady na roční provoz, v roce 1904 to bylo i se šoférem úctyhodných 5 897 korun a o rok později dokonce téměř sedm a půl tisíce. Levné nebylo ani parkování, podle tehdejšího c. a k. předpisu nesměly vozy stát přes noc na ulici. Rudolf Czernin-Morzin v Praze pobýval v rodném Morzinském paláci v Nerudově ulici, kde dnes sídlí velvyslanectví Rumunska. Při barokní přestavbě roku 1713 Jan Blažej Santini nepočítal s garážemi, a tak si podle zjištění Miloše Hořejše musel hrabě Rudolf v roce 1903 pronajmout v sousední ulici Tržiště část kočárovny v paláci Vratislavů z Mitrovic, nyní se sídlem ambasády Irské republiky. Roční provoz automobilu byl dražší než samotná koupě nového vozu. Ovšem náklady a využití musíme srovnávat v té době s jediným privátním dopravním prostředkem, v případě Czerninů s kočárem pro dvojspřeží. Náklady na chov koní s celoročním ustájením, prostor pro uskladnění krmiva a rychlost vydat se na cestu od povelu „dejte zapřahat“ nahrávaly automobilům. Serpollet mohl vyjet s dostatkem páry do deseti minut od spuštění petrolejových hořáků. Účetní knihy ukázaly ještě zajímavější data. Auto pro šoféra a dvě osoby

Automobil Gardner-Serpollet 12 HP typ H výrobní číslo 752 má podle popisku v Národním technickém muzeu v Praze ležatý jednočinný čtyřválcový parní stroj umístěný před zadní nápravou a pohánějící zadní kola. Zdvihový objem je 1 590 cm³, jmenovitý výkon 8,8 kW, tedy 12 koní, maximální rychlost 50 km/h. Výrobce šasi s motorem: Automobiles à vapeur Gardner-Serpollet, Paříž, Francie. Výrobce karoserie: Wagen und Automobilfabrik A. Weiser & Sohn, Vídeň, Rakousko.

posazené v uzavíratelné kabině jezdilo i na velké vzdálenosti. Například 12. června 1903 Serpollet projel trasu 275 kilometrů od zámku v Maršově přes Nerudovu ulici v Praze do czerninského panství Kysibl u Karlových Varů. Nejčastějším zápisem v knize jízdy je ovšem přesun majitele mezi Maršovem a Vrchlabím. Ze stejné doby je i titulní fotografie tohoto vydání, a proto předpokládáme, že automobil Rudolfa Czernin-Morzina zajel po opravené silnici přes Velkou Úpu až k Hospodě Na Peci, kde sjízdná cesta končila. K sídlu poleší nad obecní školou musel pan hrabě při inspekční cestě už po svých. Pomezí Boudy byly pro auta nedostupné ještě dalších deset let. V roce 1903 byl automobil v Krkonoších velkou vzácností, lidé vybíhali z domů podívat se na projíždějící kočár bez koní. Stejně tak byly vzácné deskové fotoaparáty, a proto jsme zatím fotografii Serpolletu v Krkonoších neobjevili. Oprávněně se domníváme, že auto hraběte Czernina bylo prvním vozem v Úpském údolí. O dokonalem řemeslném provedení automobilu se přesvědčte sami při návštěvě hlavní haly Národního technického muzea v Praze na Letné.

Motorismus je také o parkování

Pravidelný provoz motorových vozidel ve Velké Úpě a v Peci podle kronikáře Stefana Dixe začal v roce 1910. Stará silnice vedla až do roku 1891 kvůli častým povodním vysoko nad řekou. Dnes je z ní příjemná vycházková cesta od Vavřincova dolu k Peckému náměstí. Přestože se jí říkalo silnice, byla to spíše kodrcavá cesta sjízdná pro povozy, ale nikoliv pro automobily. Širší a rovnější okresní silnici procházející podél řeky Úpy už po šesti letech provozu v červenci 1897 smetla povodeň. Teprve po její obnově a vylepšení mohla dojet první auta a mikrobusey na plac před Hospodou Na Peci. Nedostatek místa pro parkování působil chaos mezi řidiči automobilů, fiakristy a domovníky z bud, pensionů a hotelů, kteří přijeli vyzvednout své hosty. Do toho se mísili žebráci a prodejci upomínek. Kronikář Dix situaci označil jako zlé poměry. Proto obec spolu s lázeňským spolkem od roku 1912 vždy na tři letní měsíce platila uniformovaného policistu Josefa Zineckera z Velké Pláně. Až v roce 1928 obec Pec přistoupila k první úpravě veřejné plochy pro odstavení vozidel. Pod Hospodou Na Peci vznikla pro ohraničení místa vysoká kamenná zeď, u které stojí auta dodnes. Již o rok později si obec pronajala pozemek u sousedního Peckého mlýna pro rozšíření parkoviště po-

dél Zeleného potoka. Kvůli parkování byl v roce 1947 zbořený i samotný mlýn. U hospody stála od roku 1930 i první benzinová pumpa přesunutá později před hotel Corso. Tehdy započala přeměna centra Pece kvůli parkování a není u konce ani dnes. Při prohlížení nejstarších fotografií si uvědomíme, jak zabrané plochy pro automobily a autobusy změnily centrum Pece, možná více než stavby domů. A ještě něco můžeme vyčíst z historie, při dokončení každého parkoviště jeho kapacita už nestačila. Budování bylo vždy krok za novou potřebou. To platilo i v roce 1962 po přeměně luk na parkoviště okolo kapličky v Bukovém údolí, v osadě Zelený Potok a v centru Velké Úpy. Další úpravu parkování přinesla stavba nové silnice z Maršova k dnešní dolní stanici lanovky. Polská firma ji dokončila právě před padesáti lety a s ní i parkovací plochy nad přehradou nebo pod současnou benzinovou stanicí. Přesto bylo parkování při velkém zájmu o lanovku na Sněžku a ve vrcholech zimní sezóny problematickou částí pobytu našich hostů. Ještě pamatujeme závěr v Temném Dole před třiceti lety. Provizorně odstavená auta podél silnice mezi Velkou Úpou a Pecí patřila ke každému vydařenému konci týdne.

Parkovací dům

O řešení parkování ve vícepodlažním parkovacím domě se mluvilo od osmdesátých let, ale vždy chybělo místo, finance a také odvaha se do náročného projektu pustit. Zahájení stavby dopravního terminálu v roce 2018 za 187 miliónů korun proběhlo v čase, kdy státní úřady podle našeho názoru neoprávněně sebraly městu Pec pod Sněžkou desítky miliónů korun, a ještě se odmítly podílet na financování řešení letitého problému hostů z celé republiky a ze zahraničí. Místní komunita čítající pouhých 630 stálých obyvatel se nevzdala, a tak jsme se mohli 30. září 2020 sejít při slavnostním otevření parkovacího domu. Kvůli čínské pandemii zůstala nejdůležitější stavba posledních let až do května prázdná. Zároveň přišlo město Pec kvůli omezení provozu lanovky a lyžařského areálu nejméně o dalších 40 miliónů korun. Druhý parkovací dům s kapacitou 300 vozů a se zázemím pro hosty ve Velké Úpě má vydané stavební povolení, ale realizace je odsunutá do lepších časů.

Šestipodlažní parkovací dům nedaleko centra Pece pod Sněžkou je první svého druhu v horských střediscích ČR. Parkovací místo s nejvyšším číslem 492 najdete v otevřeném šestém podlaží, tedy na střeše výrazné stavby. V zimě tu bezpečně zaparkují i auta se střešním boxem. Hosty, kteří si stěžují na placení parkovného, upozorňujeme na skutečnost, že parkování v horském městě Pec pod Sněžkou je levnější, než jaké platíme při návštěvě okrajových částí Prahy. S kartou hosta, kterou požadujete od svého ubytovatele v území města, je cena téměř poloviční. Dopravní terminál má rozdílný zimní a letní režim. V zimní lyžařské sezóně je určen především pro ubytované hosty, aby své vozidlo nemuseli při odjezdu vyhrabávat ze sněhu na otevřeném parkovišti. Zároveň je plynulejší odjezd a příjezd nových hostů. Jedete-li na výše položenou boudu nebo pension, počkáte na příjezd zásobovacího vozidla ve vyhříváné čekárně vybavené i toaletou. Stejně tak si školní skupiny pod střešou vyndají z autobusu zavazadla a v teple počkají na svého boudaře. Omezi se tím i sobotní ucpávání hlavní ulice v Pecí. Jednodenní hosté snadněji zaparkují na parkovišti Zelený potok, které mohou městské služby přes noc vyčistit od sněhu. Letní režim je opačný, od května do října je parkovací dům určen především pro denní hosty včetně vás, kteří směřujete k lanovce na Sněžku. Ubytování hostů v létě zaparkují na otevřených parkovištích. U dopravního terminálu zastavuje hromadná doprava včetně skibusů, mají tu stanoviště taxíky. Jsou tu i stojany pro uzamčení kola. Po zlepšení finanční situace město plánuje letní kyvadlovou dopravu mezi terminálem a stanicí lanovky.

www.pecpodsnezkou.cz

Parkování v Pecí 1931, 1960, 1984.

Otevření dopravního terminálu 30. 9. 2020.

Krkonošským spolkem v létě 1905 otevřená Jubilejní cesta na Sněžku měla několik úseků se schody a štětovaný povrch.

Donatův památník nad ledovcovým jezerem Velký rybník v létě 1923. ►

Původní podoba Donatova památníku před rokem 1905.

Horské cesty jsou pomníkem zakladatelů

Na vrchol Sněžky vedou čtyři cesty, když nepočítáme tu lanovkovou. Všechny postavili před první světovou válkou lidé s dobrou vůlí. V květnu 1880 na české a o tři měsíce později na slezské straně Krkonoš vznikly dva spřátelené spolky, které bychom dnes označili jako neziskové organizace. Tento projev občanské společnosti svým rozsahem, a hlavně výsledky nemá v celém regionu obdobu. Rakouský krkonošský spolek, tedy Österreichischer Riesengebirgs Verein – ÖRGV se sídlem ve Vrchlabí, a Krkonošský spolek – RGV s mnoha místními skupinami v Německu zásadně napomohly rozvoji turistiky. Přitom vše záleželo na podpoře tisíců členů spolku, kteří většinou nebyli na turismu existenčně závislí. Jenom se rozhodli podpořit dobrou věc. V seznamu členů je zajímavé číst u jmen jednotlivé profese. Je tu továrník, učitel, zednický mistr, farář, grafik, lékárník, mlynář, účetní, důstojník, stavitel, hoteliér, lékař, velmi často obchodník a pak všechna možná především středostavovská povolání. Spolky spojovaly lidi, kteří by se nejspíš nepotkali. Důležitými osobami byli iniciátoři a hlavní hybatelé následné činnosti. Na české straně stojí za to jmenovat majitele papírny v Maršově 1 Prospera Piette de Rivage jako předsedu spolku a zdejšího učitele Eduarda Petrůka coby výkonného tajemníka. Na slezské straně měli největší zásluhu o založení, vytyčení cílů a nebyvalý rozkvět RGV účetní v textilce v Myslakowicích (Erdmannsdorfu) Theodor Donat a lékárník z Jelení Hory Emil Fiek. Krkonošské spolky zřídily ve Vrchlabí a v Jelení Hoře dodnes činná Krkonošská muzea, vydávaly každý měsíc vlastní noviny, propagovaly Krkonoše jako skvělé místo k návštěvě, ale jejich největší zásluhou bylo vybudování horských cest. Bereme jako samozřejmost, že jsou Krkonoše protkané sítí horských chodníků. Přitom ještě před sto čtyřiceti lety si hosté museli najímat průvodce, aby došli po vyšlapaných neznačených pěšinách ke svému cíli v horách. Krkonošské spolky naplánovaly, vyjednaly s majiteli pozemků, financovaly a postavily téměř dvě stě kilometrů dnes známých horských cest. Mezi neužívanější patří třeba chodník Obřím dolem od kapličky na Obří pláň, cesty přes Liščí horu, k prameni Labe, Slezská cesta mezi Luční a Hampelovou boudou, chodník kolem Malého rybníku na hřebeni. V letech 1881 až 1893 vznikla hřebenová hraniční trasa od Pomeznic Bud po Szrenicu u Szklarské Poręby, které se

dnes říká Cesta přátelství. V roce 1900 byla v celé délce opatřená tyčováním pro první turisty v zimní sezóně. Tehdy také RGV postavil nejkrásnější chodník v Krkonoších po severní straně Vysokého kola. Ještě v 19. století oba spolky zřídily stovky kamenných rozcestníků, v Peci se dochovaly čtyři u Výrovky, v Obřím sedle, u Pražské a Kolínské boudy. Práci při stavbách cest dostaly stovky místních lidí. Spolek na slezské straně měl výrazně větší základnu a tím i finanční možnosti. První rok do RGV vstoupilo 1 246 členů ve třinácti místních skupinách. Vždy největší byla „Ortsgruppe Breslau“, která také realizovala nejnáročnější projekty. Nejznámějším počinem členů z Vratislavi zůstala v roce 1889 dokončená stavba boudy Prince Jindřicha na hraně karu nad Velkým rybníkem. Výjimečný horský dům zbytečně zanikl po druhé světové válce. V roce 1905 měl RGV v Německu 113 místních skupin a sdružoval přes jedenáct tisíc členů. Roční příspěvek dvě marky na osobu vystačil na udržení muzea, chod spolku a náročné stavby, jako byla v tom roce dokončená nová cesta na Sněžku.

Jubilejní cesta

V roce 1903 se Krkonošský spolek rozhodl oslavit pětadvacáté výročí od založení výjimečnou stavbou. Během letních měsíců roku 1903 a 1904 severní kamenitý svah Sněžky protнула plynule stoupající široká cesta. Nejnáročnější bylo založení stavby v příkrém terénu. Slavnostní otevření proběhlo 14. června 1905 a jméno Jubilejní používáme dodnes. Cesta měla v celé délce štětovaný povrch a podélný spád snižovalo několik úseků se schody. Během druhé světové války zajatci cestu rozšířili a zrušením schodů zprovoznili pro koňská spřežení. Do dnešní podoby s žulovým dlážděním byla cesta přestavěna v sedmdesátých letech kvůli stavbě nové Polské boudy s meteorologickou stanicí. Od té doby na Sněžku snadno vyjedou i automobily. Při dnešním silném turistickém provozu na Sněžce se bez Jubilejní cesty neobejdeme. V letních měsících je od Obří pláně starší chodník zvaný Cik-cak jednosměrný, tedy pouze pro výstup. Dolů se pohodlně sestupuje po Jubilejní cestě. Při pohledu z vrcholu Sněžky nebo z horního úseku Jubilejní cesty směrem na severozápad se pod prudkou stěnou hlavního hřebene zrcadlí přírodní perla Krkonoš, ledovcové jezero Velký rybník, polsky Wielki Staw.

Donatův pomník

V Krkonoších jsou nejméně dva památníky věnované významným osobnostem své doby pojaté velmi zvláštním způsobem. Na území obce Velká Úpa zaměstnanci lesní správy postavili roku 1863 lesní hrádek Aichelburg na počest osvíceného majitele panství Bertholda Aichelburga. Na severní straně hor věnovaly tisíce členů RGV památník zakladateli spolku a vizionáři Theodoru Donatovi (2. 2. 1844 – 18. 11. 1890). Stavbou byl pověřen městský stavební rada Mende z Vratislavi, dílo na krásném místě vykonal zednický mistr Kahl z Milkova (Arnsdorf). Při odhalení 23. července 1893 se sešly stovky lidí, zazněly k této příležitosti složené oslavné chorály a v projevech bylo vedle zásluh Theodora Donata připomenuto, že památník vznikl také pro věčnou slávu Krkonošského spolku. Jistě se při takové události fotografovalo, ale žádné takové snímky neznáme.

Řadu let jsem zvláštní pyramidu viděl jen na historických pohlednicích a nevěděl nic o osudu tohoto místa jen kousek za státní hranici. V červnu 1990 jsme v nových poměrech dostali pozvání od polských kolegů z národního parku na několikadenní exkurzi. V nejhezčí den nás vzali k jinak nepřístupnému Velkému rybníku, od kterého jsme vystoupali na návrší s nádhernou scénérií lesknoucí se hladiny ledovcového jezera se Sněžkou v pozadí. Zastavili jsme k přestávce na travnatém pahorku. Zaujal mě téměř zarostlý kámen s jemnou strukturou a šesti-bokým tvarem typickým pro čedičovou sloupovou odlučnost. Co tady v žulovém regionu dělá? Pak mi to došlo, seděli jsme na zbytcích někdejšího Donatova památníku. Kromě prostých žulových kvádrů jsem během chvíle, co zbýval před další poutí, našel červený granit se zbytkem tesařského nápisu.

V dalších letech jsme se na místo vypravili ještě dvakrát. To už jsem měl v počítači prostudovaných třicet snímků pyramidy zachycené ze tří stran. Jenom krajinařsky neatraktivní pohled od východu žádný fotograf nejspíš nepořídil. Výjimečnost památníku spočívala v jeho složení. Nejméně sedmdesát skupin RGV sem dopravilo svůj kámen s vytesaným jménem města nebo obce. Na fotografiích se mi podařilo určit pětáctičet míst, třeba Cottbus, Berlín, Drážďany, Postupim, Frankfurt a celou řadu krkonošských obcí. Nejvíce mě zaujal kámen s nápisem R.G.V. Ortsgruppen New York, obzvlášť, když jsem se ve spolkových

novinách ze srpna 1893 dočetl, že byl vybrán na „nejznámějším místě v USA, u Niagarských vodopádů“. Úplně nahoře vyčníval hlavní žulový kvádr s nápisem Donat Platz 1890, tedy Donatovo místo. Tento první kámen věnovala sekce z Vratislavi, která měla šest a půl tisíce členů a celou akci zorganizovala. Věnované kameny byly podle popisu z vápence, mramoru, pískovce, různých druhů granitu a bazaltu. Po roce 1945 byl pomník novými osadníky severních Krkonoš rozmetán. Chápu poválečnou nenávist Poláků vůči všemu německému, ale je mi líto památníku z doby tak vzdálené nacistickému řádění. Rozbití pyramidy bylo důkladné. Po několikahodinovém průzkumu jsme ve dvou lidech našli jen pět kamenů s nápisy, kupodivu i ten hlavní s Donat Platz. Největším překvapením byl kvádr z kovově lesklého magnetitu, který jsme kvůli váze bez páčidla nedokázali ani otočit. Jeden pěkně zachovaný pískovcový blok nese název sídla Schömborg, které se dnes jmenuje Chełmsko Śląskie. Místní skupina RGV tam vznikla v roce 1888 a v době přípravy kamene pro památník měla 38 členů. Ve stejném roce jejich příspěvky posloužily také na opravu a značení i dnes známé turistické přeshraniční cesty ze Schömborgu do sousedního Horního Adršpachu. Zato kolem Donatova místa už turistická cesta nevede. Zeleně značená trasa mezi Polanou a Poledními kameny jde dvě stě metrů odtud. Původní památník i jeho zbytky si můžete prohlédnout na fotografiích v databázi Archa Krkonoš, do vyhledávání zadejte jméno objektu PLKG Donat. Místo nad Velkým rybníkem je vidět z vyhlídkové plošiny u zaniklé boudy Prince Jindřicha na Cestě přátelství. Příběh má přeci jenom veselý závěr. Theodor Donat vedl místní skupinu RGV v Myslakowicích. Před několika lety byl nedaleko kostela na místě s krásným výhledem na Krkonoše i s Donatovým místem odhalen velký žulový blok s vytesanou připomínkou významného krkonošského patriota. Ale stejně, podlouhlý kámen od Niagarských vodopádů tam vysoko v horách pořád někde leží.

Tip: Mezi Pecí pod Sněžkou a Horním Karpaczem jezdí po celý týden malý autobus. Z Karpacze vyjíždí nově v 8.20, 11.20 a v 14.20, z Pece v 9.45, 13.00 a v 17.30. Z konečné zastávky u kostela Wang projdete po zelené značce přes Polanu k Poledním kamenům nad jezerem Velký rybník a po Cestě přátelství k odbočce k Luční boudě. Přechod přes hřeben Krkonoš dokončíte po modré značce sestupem do Obřího dolu.

Turisté stoupali na Černou horu kvůli výhledu z Černé paseky. Tady našli vyhlídkovou věž a pohostinství Roberta Bönsche, který se v tmavém obleku při fotografování v roce 1909 postavil k fotografu Burghardtovi jako jediný bokem. Jen měli smůlu, Sněžku zahalyly mraky.

Nejlépe zachovaný rozcestník Rakouského krkonošského spolku z 19. století je u Malých Pardubických bud.

Kamenný svědek

Černá hora lákala lázeňské hosty již v devatenáctém století, oni byli prvními turisty stoupajícími na třináct set metrů vysokou dominantu Janských Lázní. Dnes se nahoru dostanete snadno moderní osmi-místnou kabinkovou lanovkou Černohorský Express. Na kole vyjedete po horské silnici s hladkým asfaltovým povrchem upravené při stavbě televizního vysílače v sedmdesátých letech. My vás ovšem zveme na horskou túru.

Turisté měli na Černé hoře hlavní cíl, výhled na krkonošský hřeben se Sněžkou od Schwarzschatlbaude, tedy od Boudy na Černé pasece. Stála v místě dnešní Černé boudy z osmdesátých let. V začátcích turistiky lidé nenosili sportovní oblečení. Na Černou horu stoupali dámy v dlouhých šatech s velkými klobouky a pánové v oblecích s vázankou na bílé košili. Asi to nebylo pohodlné, jistě se zapotili. Putování jim usnadnily nově vybudované turistické cesty místní skupinou Rakouského krkonošského spolku se zkratkou ÖRGV. Ta patřila v roce 1880 k zakládajícím členům a v lázeňském letovisku byla vedle hasičského sboru druhou nejpočetnější. Měla několik vážených a pro financování důležitých členů. V době pořízení horní fotografie byl předsedou místní skupiny ÖRGV majitel hotelu Zlaté říšské jablko Josef Schier, zástupcem vrchní poštovní Adalbert Halwa. Mezi členy vynikali textilní průmyslníci z Trutnova a okolí Karl Faltis a Alois Haase, majitel panství Vlčice Hugo Wihart a také iniciátor založení ÖRGV Prosper Piette, majitel papírny v Dolním Maršově. Na Černé hoře máme jednu zajímavou památku na před osmdesáti lety zaniklou místní skupinu Krkonošského spolku. Nezbyly po ní jen horské cesty, u Malých Pardubických bud uvidíte poslední hmatatelný důkaz její existence. Na důležitých křižovatkách spolek ÖRGV stavěl metr padesát vysoké žulové rozcestníky s vytesanými šípkami a jmény cílů. Zde dochovaný má jediný i po více než sto třiceti letech dobře čitelný černě vybarvený původní text. Protože stojí na chráněném místě ve vysokém lese, nedošlo k větrání žuly, jako se to stalo u dalších rozcestníků třeba na Lučinách, u Výrovky nebo u bývalé Obří boudy. Na čelní straně jsou pod šípkou směřující doleva do kopce německy pojmenované cíle Bouda na Černé pasece s poznámkou 20 minut, dále Pec, Sněžka a Špindlerův Mlýn. Pod

Turisté se vydali na túru 20. června 1908.

šipkou doprava je vytesáno v překladu přes Klausový důl do Janských Lázní. Na boku rozcestníku jsou mezi třemi šípkami jen dva zopakované cíle – Swarzhlagbaude a Johannisbad. Nejzajímavější text není skoro vidět. Úplně nahoře na čelní straně můžete rozluštit Sec. Johannis., tedy sekce Janské Lázně. Nápis připomíná pořizovatele rozcestníku a tenkrát nejčastěji užívané cesty na Černou horu. Kamenný sloup je malým památníkem spolku s velkými zásluhami o rozvoj Krkonoš.

Lovecká chata Emma

Péči o turistické chodníky převzala už dávno Správa Krkonošského národního parku. Za posledních pětadvacet let do oprav vložila hodně přes sto miliónů korun. Předloni dokončila opravu chodníku okolo Černohorského rašeliniště. Naučná stezka založená v roce 1978 (viz Archa Krkonoš/události/1978) z větší části kopíruje lovecké cesty zřízené panstvím Maršov po roce 1883. Jen úsek přes Mrtvý les přechází živé rašeliniště a byl před třiačtyřiceti lety postavený ze dřeva. Několikrát vyměněné smrkové a modřínové dřevo na všech bahnitých místech stezky nahradily dubové trámy, které vydrží desetiletí. Největší krkonošské rašeliniště v sedle mezi Světlou a Černou horou je krásné místo. Vypravte se sem i za deště, kdy se mezi zakrslými smrků a klečí válí mlha a vodou nasáklé rašeliničky mají sytou zelenou barvu. Na několika místech větrné kalamity vyvrátily les, a proto jsou nejen z Hubertovy vyhlídky hezké výhledy směrem ke Sněžce. Lokalita je známá výskytem tetřevů, loni jsme v Mrtvém lese viděli v poledne vzlétnout kohoutka jen metr od dřevěného chodníku. Bývalo tu ještě v sedmdesátých letech jedno z posledních útočišť již vyhynulých tetřevů. Pro jejich nesnadný lov nechal na křižovatce chodníků nad místem tehdy zvaném U malé klausy (přehrada pro plavení dřeva) a dnes známé jako Václavák postavit loveckou chatu majitel panství Maršov hrabě Rudolf Czernin-Morzin. Poprvé odcházel z roubeného domku na lov 28. dubna 1893 za doprovodu manželky Emmy, podle které se potom chata jmenovala. Naposledy tu přespala s manželem 25. října 1903, necelé dva roky před úmrtím v pouhých sedmačtyřiceti letech. Podle zápisů v dochovaném deníku lovecké chaty byla využívána jen při jarním toku tetřevů a podzimní jelení říji. Mimořádnou návštěvu sem vedl hrabě

Rudolf s vrchním lesmistrem Miroslavem Cejnarem 6. června 1902. Šedesát studentů s profesory pěstitelství lesa z vídeňské univerzity si prohlédlo porosty na Černé hoře se zastávkou u lovecké chaty. Rosťoucí obliba Černohorského rašeliniště mezi turisty donutila Jaromíra Czernin-Morzina přestěhovat v létě 1935 lovecký domek se jménem babičky Emmy na úbočí Světlé hory, kde stojí dodnes. Mimo trasy turistů zřídil na vrcholu Černé hory novou loveckou chatu pojmenovanou podle manželky Martha (též Archa Krkonoš/objekt/CH lovecká). Rovné místo po původní chatě Emma je znát u chodníku vedoucího ke dřevěné vyhlídkové věži. Ve výšce sotva tři metry nad zemí se rádi posadíte na lavičku pod střechou a pokoukáte na několikahektarové rašeliniště s bíle kvetoucími suchopýry.

Tip: Jste-li milovníci přírody, vydejte se od Černé boudy do údolí po červeně značeném opraveném štětovaném chodníku starým smrkovým lesem. Přetnete svážnici a sejdete dolů ke křižovatce s historickým kamenným rozcestníkem. V přímém směru vede pohodlná Zvonková cesta, vy se dejte doleva po neznačeném hezky rovném chodníku, který vás dovede k téměř zaniklé luční enklávě se dvěma původními chalupami Malých Pardubických bud. Pokračujte po původní Luisině cestě (podle Aloisie Czernin-Morzin) až k Černohorskému potoku. Po neudržovaném chodníku sestoupíte jedním z nejkrásnějších údolí Krkonoš. Jmenuje se Klausový důl, ale místní mu říkají zkráceně Klausák. Po překročení potoka v místě, kde už mnoho let chybí most, se opraveným úsekem chodníku vrátíte do Janských Lázní (též VV 32/2009). A chovejte se jako zvíř, tedy tiše a zanechte za sebou jen stopy.

www.janske-lazne.cz

Hajný se psem stojí před původní loveckou chatou u Černohorského rašeliniště nesoucí jméno hraběnky Emmy Czernin-Morzin, asi 1902.

Josef Salwender v chalupě v Horní Malé Úpě čp. 78 obklopený hudebními nástroji své kapely.

Starosta obce Karel Engliš s nalezenými nástroji.

Salwenderové patřili mezi zakladatele Malé Úpy v 16. století, doma byli po staletí v osadě Smrčí. Jako i další rody měli svou přezdívku, říkalo se jim Wossel, tedy foneticky Vozl. Josef Salwender se narodil v březnu 1872 v poslední chalupě na Niklově Vrchu a říkalo se mu Wossel-Seff. Jeho děda Josef byl Wossel-Jusef a pocházel ze Smrčí. Někdy kolem roku 1900 si Josef Salwender založil vlastní muziku, které místní neřekli jinak než Wossel Kapelle. K hudbě vedl i své syny, a tak není divu, že z deseti muzikantů byli v kapele ve dvacátých a třicátých letech čtyři Salwenderové. Ke zkoušení se scházeli několikrát týdně v kapelníkově chalupě nejprve na Niklově Vrchu a potom v jeho druhém domě ve Smrčí. Kapelník Josef hrál na klarinet. Aby ušetřil, kupoval notový materiál pouze pro svůj nástroj a krasopisně rozepisoval partitury pro ostatní hráče na trubku, křídlovku, lesní roh, pozoun, tubu, basu, housle a buben. Přestože hospodařil ve dvou usedlostech, hudba byla pro Josefa nadevše. Jenže pak přišla válka, mladší spoluhráči museli na frontu a následovalo vysídlení. V létě 1945 vydalo ministerstvo financí vyhlášku č. 461/45 nařizující poraženým Němcům a Maďarům odevzdat radiopřijímače, fotoaparáty, jízdní kola a také hudební nástroje. Vnučka Josefa Salwendera Elfriede Maroldová nám vyprávěla, jak těžce to kapelník nesl. V chalupě čp. 97 na Niklově Vrchu stloukl z prken bednu a do ní schoval všechn notový materiál své kapely. Bednu obalenou izolací pak vytáhl na strom v nedalekém lese, aby po návratu domů mohl zase z not zahrát svým sousedům. Nechtěl uvěřit, že horská obec založená předky už nikdy nebude jejich domovem. Bedna v koruně stromu přečkala řadu let, než na ni upozornila Josefova dcera s vnučaty nového majitele chalupy čp. 97. Ten jim později při návštěvách předával jednotlivé notové listy. Od Elfriedy Maroldové jsme dostali také fotografii dědečka Josefa Salwendera s hudebními nástroji v chalupě ve Smrčí. Zajímalo nás, kam se asi poděly.

Obecní kostel

Ve vyhlášené obci Malá Úpa zůstalo po ukončení transportů na konci listopadu 1946 jen čtrnáct původních rodin dřevařů ponechaných pro těžkou práci v lese. Prázdná zůstala i fara, duchovní správce od té doby na mše docházel z Maršova. Péče o kostel se ujal Hermann Kirchner, po něm byl kostelníkem Raimund Sagasser s pomoci manželky Franzisky a od nich nepřetržitou starost a péči převzal na začátku devadesátých let Rudolf Ruse. Od jeho úmrtí 11. ledna 2015 chyběla kostelu soustavná péče, až byla obec Malá Úpa postavena před těžké rozhodnutí. Buď nechá opuštěnou památku uzavřenou, nebo kostel svatého Petra a Pavla z roku 1805 převezmé do své-

ho vlastnictví. Kdo jednou byl na jediném rovném místě v Malé Úpě v lokalitě U kostela, pochopí, jak důležité je to místo nejen pro 140 trvalých obyvatel obce, chalupáře a pro každého, komu záleží na krajinném rázu a záchraně kulturního dědictví Krkonoš. Spolu se hřbitovem, s farou a dřevěnými domy v okolí vytváří kostel jedinečný celek orámovaný Sněžkou a lesnatými kopci. Místní lidé projeví odvahu a 20. března 2019 přijali závazek kostel zachránit a opravit. K naplnění budou potřebovat širokou pomoc. Hned první stavební průzkum odhalil poškození krovu kvůli zatěžení pod sanktusníkem, tedy malou věžičkou nad presbytářem. Havarijní stav řeší probíhající první etapa záchrany s finanční pomocí od Ministerstva kultury ČR. Na opravu varhan s dokončením příští rok přispěl Královéhradecký kraj. Přesto chybí ještě hodně peněz z potřebných skoro sedmi miliónů korun. Obec vyhlásila veřejnou sbírku, na webových stránkách můžeme sledovat celkovou výši darů i jména jednotlivých dárců. Lidé věnovali již čtvrt milionu korun, které budou důležité pro spolupráci obce v případě získání dotace.

Při stavebním průzkumu bylo nutné rozkrýt na půdě kostela fošnovou podlahu. Kromě poškození byly kousek za budkou pro měchy k varhanám objeveny hudební nástroje. Na nález nás zaujalo, že byly zabalené do igelitových tašek. Ty přece v roce 1945 ještě neexistovaly. Na stopu k vysvětlení nás navedla dcera prvního poválečného kostelníka Angela Patzeltová (Kirchner). Zavolejte do Německa, odpověď bude znát rodák a velký podporovatel Malé Úpy Hans Wimmer. Potvrdil, že tajemství o uložení nástrojů si předávali kostelníci s prosbou udržet věc v tajnosti kvůli obávané loupeži. Před deseti lety Rudi Ruse požádal Hanse o pomoc. Nástroje vyzvedli ze skryše, přenesli z půdy dolů do kostela, vyčistili a pořídili fotodokumentaci. Potom housle, trumpety, tuby a klarinet zabalili kvůli vlhkosti do igelitu a opět schovali na půdě pod podlahou. V Malé Úpě byla vedle kapely Wossel ještě Firla Kapelle podle rodové přezdívky kapelníka Wilhelma Grabigera. Nástroje jsou nyní zrestaurované a budou vystavené po renovaci informačního centra na Pomezních Boudách jako doklad spolkového života i lásky k rodné obci. Jen se už nedozvíme, jestli do klarinetu foukal kapelník Wossel nebo Firla.

Informační centrum Horní Malá Úpa, Pomezní Boudy, PSČ 542 27, tel.: 499 891 112, e-mail: info@malaupa.cz. Je otevřené denně od 9 do 16.30 hodin, mimo sezónu od 10 do 15. Dobře se tu domluvíte německy i polsky. Transparentní účet záchrany kostela je u České spořitelny 4691943339/0800 (IBAN CZ67 0800 0000 0046 9194 3339).

www.malaupa.cz

Jan Vytiska v Galerii Celnice

Znalec umění známý z Národní galerie v Praze a galerie DOX Otto M. Urban spolu se sběratelem umění a chalupářem z Malé Úpy Ondřejem Kochmanem přivedli do galerie na Pomezích Boudách výtvarníka Jana Vytisku. Při příležitosti výstavy, která bude k vidění do poloviny srpna, položil kurátor autorovi několik otázek.

Od začátku května letošního roku máš výstavu s názvem Na konci světa v Galerii Celnice na Pomezích Boudách v Malé Úpě. Jak to celé vzniklo?

Mít výstavu na horách je můj celoživotní sen – stejně jako mít výstavu v New Yorku nebo ve skanzenu. To mně umožnili Ondřej a Pavel, sbírají obrazy (SbirKa). Po domluvě s Galerií Celnice vznikla výstava Na konci světa, což je název jedné místní chalupy. Vždy pracuji s nějakou lokálností, byť třeba i jen v názvu výstavy. V Polsku jsem měl polský název, na Slovensku slovenský atd.

Vnímáš Krkonoše odlišně od Beskyd? Myslím atmosféru, místní pověsti a mýty, celkový charakter. Krkonoše, nebo Beskydy? Něco jako: Lynch, nebo Tarantino?

Tohle nemůžu tak úplně posoudit, to bych musel ve zdejších kraji strávit nějaký čas, protože hory nejsou jen turistické stezky, ale místní lidé a jejich pálenky, místní folklór a příběhy, a než si k nim najdete cestu, tak to nějakou chvíli trvá. Ale samozřejmě člověk nějak absorbuje energii, kterou to místo sálá. Přijde mně dynamičtější jak krajina, tak lidé. Valašsko je prudší a neotesanější a zemitější. Samozřejmě mě baví postava Krakonoše a stejně jako třeba vodník má víc poloh – od všemocného zlého živlu přes vládce větru a démona trestajícího bez rozdílu všechny až po později zpodobňovaného spravedlivého zastávce chudých v boji proti chamtivcům a nenasytům. A tahle ambivalentnost je stejná u postavy Radegasta. Myslím, že každé hory mají nějakou takovou figuru, kdy zlo a dobro nemá jasnou podobu, kolikrát i opačnou, než by člověk dle vzezření čekal. Což je vlastně neustále se opakující motiv mých obrazů. Všichni ti ďábli ve skutečnosti můžou být andělé. Jak popisuje Carl Gustav Jung, každý má svoji stinnou stránku a její úplné popření pak může explodovat v ty nejhorší věci, co si člověk dokáže představit – proto je dobré se se svými ďábly takřikajíc domluvit. Což je vlastně dost mytologický pohádkový obraz. K té poslední otázce: pro mne byl vždycky Rožnov pod Radhoštěm Twin Peaks s jedním vrcholkem, ta hora je už podle mytologie jako magnet, který vábí lidi z široka daleka, opravdu silná individua a podiviny. Když se to spojí s lázeňským městem, lokální punkovou subkulturou a folklorní mytologií, tak to v mnoha ohledech má příchuť Davida Lynche nebo magického realismu.

Znáš příběh kostela, který necháváš na novém obraze shořet?

Z místních zdrojů jsem se dozvěděl o založení kostela císařpánem a o tom, že kostel později lehl popelem. Nevěděl jsem ale přesně proč, tedy že do kostela zčistajasna udeřil blesk. Chtěl jsem na chystanou výstavu udělat nějaký obraz site specific, takřikajíc šitý na míru. Téma hořících kostelů nebo vůbec roubené architektury zpracovávám i v normálním procesu tvorby, takže to nebyl žádný novotvar. Tak jsem vyobrazil čerta, což je třeba na Valašsku častý symbol hor, kde z niterních průrev

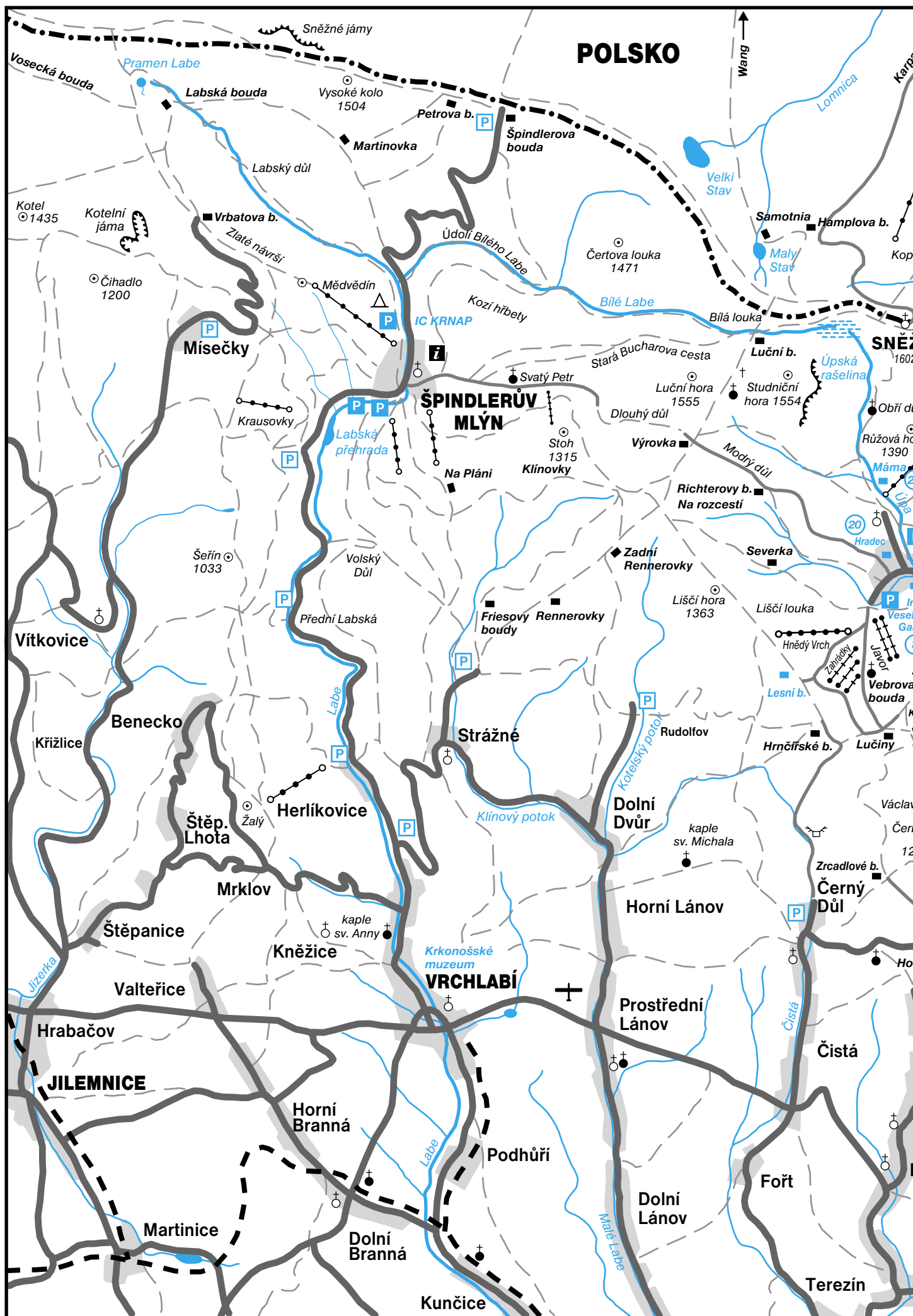
vylézají různí ďábli, kteří ovšem nejsou zlí, ale podvrtně škodolibí a chtějí takzvané člověka vyškolit z vlastní hamižnosti. Proto čert ukazuje potouchle na kostel, do kterého uhodil blesk. Věděl jsem už ze zkušenosti z Tater, že nejčastější úmrtí na horách je právě zasažení bleskem na vrcholu hory při náhlých letních bouřích, tudíž jsem si říkal, že blesk dává na připravovaném obraze smysl. Že kostel doopravdy shořel po zásahu blesku, mě překvapilo jen z části, protože jak víme, fikce bývá častěji přesnější než realita sama.

Vybavíš si nějaký film nebo knihu z horského prostředí, které tě zaujaly?

Jako dítě jsem miloval horolezeckou klasiku z devadesátých let Cliffhanger, hlavně scéna, kdy Sylvester Stallone zatápní stodolarovými bankovkami, aby neumrzl, je prostě skvostná. Pak v dospívání již zmiňovaný Twin Peaks, maloměstské podhůří na mě dýchlo ještě víc, protože Rožnov, odkud pocházím, podobnou atmosféru podle mě má. Pak Insomnie s Al Pacinem – jak už vyplývá z názvu, detektiv trpí nespavostí a do toho chytá vraha v horské krajině. Absence spánku a přesvětlené masivní horské krajiny vyvolává velkou tísnivou hrůzu, a protože sám trpím migrénami, o to silnější pocit vždy z toho filmu mám. Pulzující a rozpadající se realita. Pak samozřejmě nesmí chybět Zkrocená hora, queer romance, mástrpis, který využívá jak drsnost krajiny, tak tvrdost pasáků ovcí, kde se odehraje subtilní příběh lásky. Z poslední doby Wind River, krásný mrazivý thriller s neuvěřitelnou krajinou zasněžené Jižní Dakoty, s houbou Nicka Cavea a Warrena Ellise. Naprostá nádhera.

Před několika týdny jsi také dokončil novou desku, která je ale dost odlišná od tvé předchozí hudební tvorby. Proč ten přerod?

Mým snem bylo mít kapelu jako Depeche Mode. Miluju hudbu osmdesátých let a vždycky jsem se k ní chtěl nějak vrátit. Už jsem taky byl docela otrávený z kytar a potřeboval jsem svěží vzduch. Taky jsem narazil na své hráčské limity, které jsou dosti pod průměrem. Je to mnohem větší svoboda, momentálně hlavně můžu dělat hudbu pořád a nemusím čekat, až se kapela sejde ve zkušebně, to je strašně dlouhý proces. Navíc jsem si v tom teď našel skvělý rytmus, kdy ty věci, které dělám rychleji, jsou kvalitnější. Myslím, že to je konečně ono s velkým O. Těším se na koncerty, které budou ta nejsilnější část.

VÝCHODNÍ KRKONOŠE OST RIESENGBERGE

2021

MÁMA 22 doporučená služba – strana
Empfehlenswerte Dienstleistung/Seite

veřejná silnice
Öffentliche Straße

místní a lesní silnice
Orts- und Waldstraßen

lesní cesty a chodníky
Waldwege und -steige

lanová dráha
Seilbahn

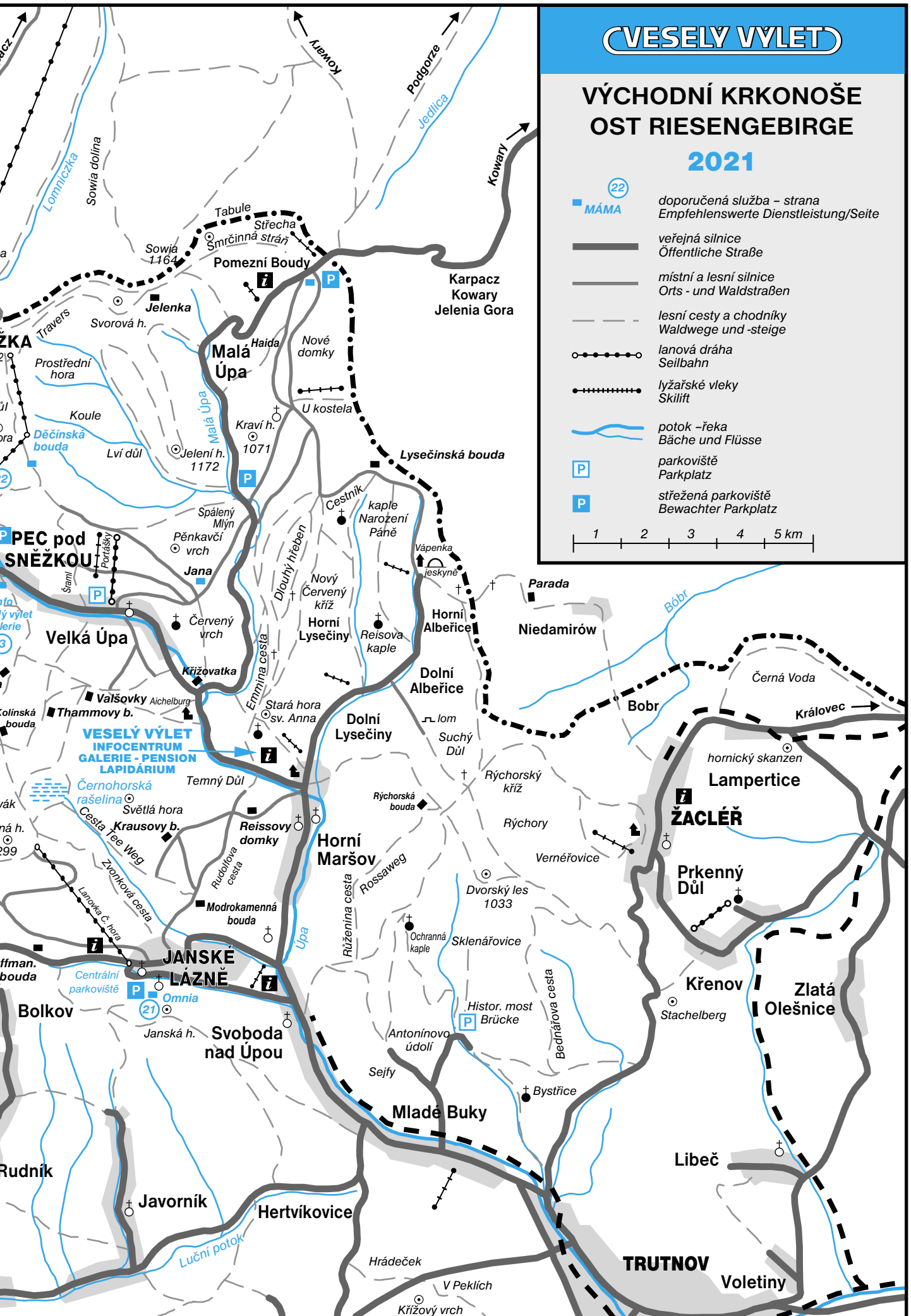
lyžařské vleky
Skilift

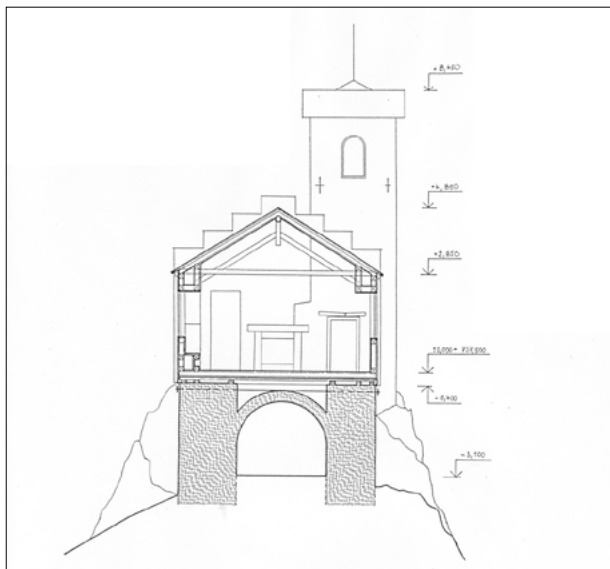
potok – řeka
Bäche und Flüsse

parkoviště
Parkplatz

střežená parkoviště
Bewachter Parkplatz

1 2 3 4 5 km

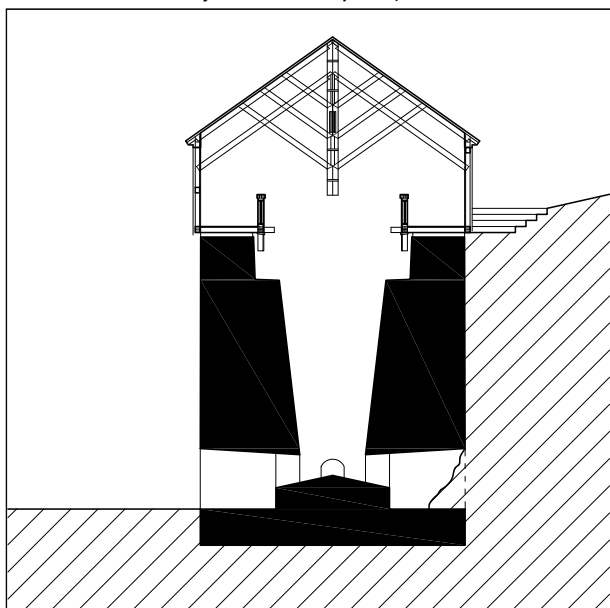

Svislý řez Aichelburg, 1997.

Není mnoho obcí, ve kterých si můžete vypůjčit klíče od třech unikátních památek, jak je tomu v Horním Maršově. Nejdéle je veřejnosti přístupný lesní hrádek Aichelburg. Hosté si sami otevírají jeho okované dveře již jedenadvacátý rok. S touto dobrou zkušeností přibyla v zimě 2012 možnost samostatné prohlídky v Muzeu Vápenka v Horních Albeřicích a v létě 2016 i v renesančním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Maršově. Při přebírání klíčů pozorujeme u návštěvníků pocit zodpovědnosti a zároveň vděčnosti za projevenou důvěru. I to je odměna pro lidi, kteří se svým nasazením přičinili o obnovu a zpřístupnění zničených nebo zanedbaných památek.

Svislý řez Muzeum Vápenka, 2007.

Památník Bertholda Aichelburga

Lesní hrádek Aichelburg sice leží v katastru Velké Úpy, ale většina ze 43 152 návštěvníků, která si od léta 2000 do 13. června letošního roku vypůjčila klíče, vycházela z Temného Dolu, tedy místní části Horního Maršova. Kdyby chtěli všichni přijet najednou, potřebovali by tisíce autobusů. Denně je k máni šest sad klíčů v infocentru Veselý výlet v Temném Dole a dvě sady v Peci pod Sněžkou. Zájemci o návštěvu Hrádku se rozptýlí na třech přístupových trasách a užijí si kouzlo horské krajiny, než se postupně dostanou na skalní ostroh s romantickou stavbou. Na existenci zapomenuté ruiny, které se mezi místními říkalo prostě Hrádek, upozornil článek v letním vydání Veselého výletu v roce 1995 s dovětkem, jděte se na Hrádek podívat, dokud z něho ještě něco stojí. Tehdy na Bertholdovu výšinu nevedla z údolí schůdná cesta a zájemci o spatření pozoruhodného místa často zašli po slepém chodníku do těžko schůdné rokle. Vnuč lékaře a prvního fotografa v Maršově Wenzela Lahmera lesník Hans Dix nám vyprávěl, jak jeho babička Regina Adolfová chodila v neděli ke Hrádku na muziku a dokonce i tancovat. On se v seniorském věku o sto dvacet let později v létě 1995 ke kamenné hradní věži viditelně ze silnice vypravil sám. Byl rád, že výlet přežil, aniž by se k ruině dostal. Po jeho návratu jsme si uvědomili, co jsme zveřejněním způsobili. Aby hosté dál nebloudili, prořezali jsme trasu zarostlého a polomy zapadaného chodníku. Na podzim téhož roku se u věže Hrádku sešlo patnáct lidí odhodlaných památník Bertholda Aichelburga obnovit. Vedle plánování dalšího postupu se do čištění zbylé kamenné konstrukce pustil ředitel Správy KRNP Oldřich Lábek, starosta Horního Maršova Jan Géc, starosta Pece Jiří Ratajík, čtyři zástupci maršovské firmy KUMIHAL, tři chalupáři z nedaleké enklávy Bantenberg a za iniciátory my z Veselého výletu a především hlavní tahoun obnovy lesník Milan Vích. Při diskuzi na zbytku hradní síně s částečně propadlou klenbou sklepa vznikla odvážná myšlenka obnovit nejen památník s věží, ale i nádvoří a sem vedoucí chodníky opatřené směrovníky a informačními panely vycházkové trasy. Za tím účelem jsme před pětadvaceti lety na jaře 1996 založili občanské sdružení Hradní společnost Aichelburg, dnes se statutem zapsaný spolek. Mezi členy jsou zastoupené profese stavař, strojař, ekonom, právník, lesník, účetní, technik, hospodář, hostinský, ekolog a další. Své zástupce ve spolku mají také obec Horní Maršov, město Pec pod Sněžkou a Středisko ekologické výchovy SEVER. Z vlastních prostředků a darů jsme opravili spodní stavbu se sklepením. Nejvyšší dar věnoval čestný člen spolku historik Vladimír Aichelburg z Vídně. Bratr Miloslav vypracoval studii a následně i prováděcí projekt na opravu zachované kamenné části s dostavbou nové dřevěné hradní síně. V letech 1997 a 1998 Hradní společnost získala všechna vyjádření a 16. července 1999 stavební povolení. Dlouholetý přítel Veselého výletu Jan Kender z Ministerstva životního prostředí pomohl akci zařadit do Programu péče o krajinu. Oldřich Lábek nás přesvědčil, aby obnovu zaštitila Správa KRNP. Nadšení nám vydrželo i po dobu stavby v létě a na podzim 1999. Za režijní náklady jsme opravili kamennou věž s navazující křbovou stěnou. Hradní síň tvoří tesařská konstrukce s věšadlovým krovem zhotovená bez kovových prvků. Zároveň jsme opravili z kamenů vyskládané původní terasy, nádvoří a hlavně přístupové chodníky. Tři roky po vytyčení cíle byl projekt dokončen. Ve štítu hradu je vsazený znak Hradní společnosti kombinující erb hraběcího rodu Aichelburg s nejstarším vyobrazením Krakonoše. Vedle původní busty Bertholda hraběte z a na Aichelburgu a pamětní desky z roku 1863 je v hradní sině nad krbem vsazený kámen ze skutečného hradu Aichelburg v Korutanech. Společnost do něho nechala kameníka Petra Beneše vytesat a ozlatit letopočet jeho vzniku roku 1432.

Památník vznikl k uctění Bertholda Aichelburga. Uvnitř je připomínka dvou našich přátel, kteří se zasadili za jeho obnovu. Oldřich Lábek a Milan Vích tu mají portréty zhotovené výtvarníkem Zdeňkem Petírou, který je rovněž autorem pamětní listiny a střeleckého štítu s příběhem Bertholda a jeho ženy Ernestiny Theodory. Otevření lesního hrádku Aichelburg 6. listopadu 1999 se zúčastnilo podle podpisů v pamětní knize přes sto padesát příznivců unikátního památníku. Když se vracela do obnovené hradní síně restaurovaná busta Bertholda Aichelburga, lesníci vystřelili čestnou salvu. Na záchraně památky se podílely

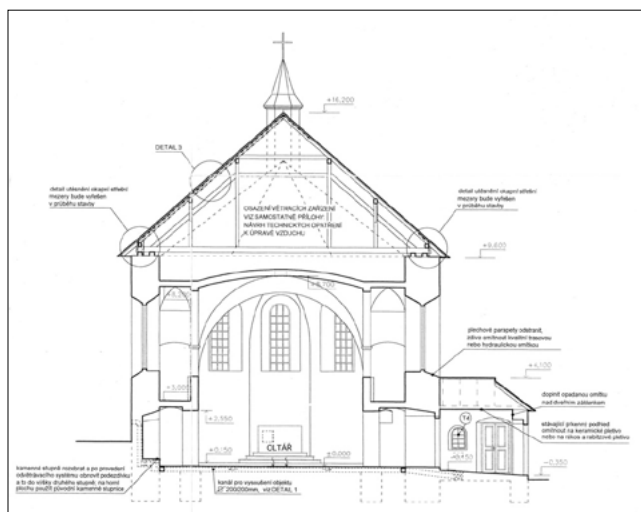
desítky lidí, kteří teď prožili společnou radost z dokončeného díla. Jen Oldřich Lábek chyběl. Tři dny před otevřením měl tragickou nehodu. Nejen proto má jeho plaketa trvalé místo v hradní síni.

Muzeum v Albeřicích je i pro děti

Z kamenů vystavěná devět metrů vysoká osmiboká věž u horské silnice v Horních Albeřicích je krásná sama o sobě. V osmdesátých letech se ztrácela zarostlá v křoví, stromy svými kořeny trhaly zdivo. S Ádou V. Görneren a Jádou Ronovským jsme na jaře 1988 starou vápenku z 19. století pomocí motorové pily osvobodili ze sevření bujné zeleně. Potom věž čekala patnáct let, než jsme se k ní vrátili a očistili přední část od dvoumetrového nánosů. Uvolnění jednoho ze čtyř vchodů nás pustilo do nitra vápenné pece a mohlo začít vybírání zaneseného vnitřku. Petr Vaněk junior deset dnů vyhrabával odspodu nahoru hlínu, vypadanou ohnivzdornou výzdívku a hlavně smetiště, než konečně z kruhového topeniště uviděl oblohu. Vyčištěná kamenná věž, již státem chráněná památka, čekala na další příležitost. Iniciátorem vytvoření muzea byla ještě za ředitele Správy parku Oldřicha Lábka Hradní společnost Aichelburg. Představila ideu, zajistila zaměření a oddělení samostatné parcely, navrhla vycházkovou trasu Celní cesta. Bratr Miloslav si při tvorbě projektu přizval nejuznávanějšího českého tesařského mistra Petra Růžicku. Navrhli spolu dřevěnou nástavbu kopírující osmiboký půdorys kamenné věže. Samotnou konstrukci Petr vytyčil starou, předdeskriptivní metodou modulových kružnic. Nemačnou zásluhu na realizaci měl tehdejší ředitel Správy KRNP Jiří Novák, který na jaře 2004 přivedl k vápence ministra životního prostředí Libora Ambrozka, aby společně podpořili financování. V roce 2007 vznikla v maršovské dílně dřevěná nástavba, další rok jsme ji sestavili na koruně kamenné věže. Jednou ze zvláštností konstrukce je Petrem Růžickou navržené kruhové táhlo, aby středem zajímavého prostoru nemusely procházet svazující trámy. Nejvýraznějším dřevěným prvkem je v osmiboké stavbě osm do sebe zaklapnutých ramenů spojených tesařskými spoji a protlučených dubovými kolíky místo hřebů nebo vrutů. Uplynuly další tři roky, než jsme i s podporou ředitele Správy KRNP Jana Hřebacky mohli navrhnout a realizovat expozici Příběh Albeřic a Lysečin. Bylo fajn zapojit do tvorby o generaci mladší lidi, třeba designéra Davida Babku, výtvarníka Jakuba Plachého nebo historičku Tamaru Novákovou. Osm panelů pro dospělé doplňuje v nižší linii šest herních obrazů pro děti. Z otočných kostek si děti sestaví podobu Horních Albeřic v roce 1268, dnešní a možná tu v roce 2044. Na obrazové mapě přiřadí k cílům v Lysečínách a v Albeřicích důležité postavy jako třeba lokátora Alberu, učitele Stwertetschku, celníka Strihavku nebo jeskyňáře Táslera. Zábavné jsou dvě proměnné funkce samotné vápenky na skládačce k letům 1890 a 2012. Další kostková hra ukazuje interiér horského domu dříve a nyní i s proměnou způsobu života zdejších myší. Skládačky jsou z javorového dřeva a teď se do jedné z nich pustil červotoč. I to je poučné, má raději dřevo z listnatých stromů, protože ostatní smrkové konstrukce si nevšímá. Tedy zatím. Muzeum Vápenka je s klíčem z informačního centra Veselý výlet přístupné celoročně.

Nejstarší otevřená památka na české straně hor

Hradní společnost Aichelburg se po splnění hlavního cíle obnovy lesního hrádku pustila do dalších projektů zachrany kulturního dědictví. Výsledkem jsou třeba v Horním Maršově obnovená boží muka pátera Týmery na hranici se Svobodou nad Úpou, restaurovaná sloupová boží muka u Celní cesty v Albeřicích, křížová cesta na Starou horu v Temném Dole, obnovený původní Červený kříž na Dlouhém hřebenu. Mezi své největší úspěchy Hradní společnost radí příspěvek k záchraně a obnově renesančního kostela Nanebevzetí Panny Marie. Ještě v roce 2003 byl stav výjimečné památky dokončené roku 1608 žalostný. Farnost pově-

Příčný řez starý kostel, 2004.

řila Hradní společnost mandátovou smlouvou jednat. Podařilo se oslovit architekty zaměřené na památky Mikuláše Hulce a Daniela Špičku. S přispěním dárců Hradní společnost uhradila stavební projekt a získala potřebná vyjádření s důležitou podporou památkářů. Proto mohla Věra Javůrková z maršovského stavebního úřadu již 17. května 2004 vydat stavební povolení. To byl základní předpoklad ke dvanáctiletému shánění peněz a provádění stavebních a restaurátorských prací. Pomohly nám místní, krajské i ministerské peníze, největší podporu jsme našli u „Norských fondů“. V roce 2005 došlo k zásadní události. Po návštěvě královéhradeckého biskupa Dominika Duky převzala kostel do majetku obec Horní Maršov. Tehdejší zastupitelé našli odvahu vzít osud památky do svých rukou i bez zajištěného financování. Hradní společnost se opět stala mandatářem pro vyjednávání, kdy postupně se starostou obce Petrem Kučerou, potom Ladislavem Lickem a především Pavlem Mrázkem dovedla dílo k dokončení. Na pocit zadostiučinění při představení opraveného kostela s restaurovaným oltářem ve svátek Nanebevzetí Panny Marie 15. srpna 2016 nikdy nezapomeneme. Naplnil se několika nadšenci vytyčený cíl zachránit jedinečnou kulturní památku, vytvořit důstojné místo pro obřady i kulturní akce a v neposlední řadě nabídnout nový turistický cíl. Proto si už pět let mohou hosté vypůjčit klíče od kostela v informačním centru DOTEK Střediska ekologické výchovy SEVER a sami si prohlédnout jeden z krkonošských klenotů. Hradní společnost Aichelburg si na své poslední červnové členské schůzi předsevzala přispět k záchraně nepřehlédnutelné, a přesto bezprizorní rodinné hrobky Aichelburgů na maršovském hřbitově a zřídit vyhlídkovou plošinu na Bertholdově skále nad lesním hrádkem Aichelburg. Snad bude mít sílu.

Tip: Obnovené památky jsou zároveň turistickými cíli na hezkých místech. Hradní společnost zorganizovala vytvoření vycházkové trasy Aichelburg, která mnohé památky spojuje. Začíná pod starým kostelem u bezplatného parkoviště u vyhlášeného hostince Na kopečku. Prochází obcí se zastávkou v infocentru Veselý výlet v Temném Dole, kde se půjčuje klíč od hradu. Pokračuje zajímavější variantou přes osadu Honzův Potok a po svahu Světla hory vede k lesnímu hrádku Aichelburg. Odtud pokračuje po historickém chodníku k Velkým Tippetovým boudám a přes Vlašské boudy a Hlušiny k autobusové zastávce ve Velké Úpě. Trasa je vyznačená v každé dobré turistické mapě.

www.hornimarsov.cz

Díky dárcům obnovený interiér kostela Nejsvětější Trojice.

Rodák z osady Černá Voda Dieter Illner.

Pospolitost při obnově pomníku padlých v Černé Vodě.

Na začátku velkých projektů bývají zdánlivě bezvýznamné drobné nápady, myšlenky, rozhodnutí a nadšení pro věc. Když přidáme velkou pili, zarputilé odhodlání a spojení sil, jsou výsledkem krásné a hodnotné počiny. Za nimi stojí často nenápadní lidé. Některé žacléřské hybatele bychom rádi připomněli.

Na počátku byla Harmonie

Před čtyřicet lety, 10. června 1997, vystoupil ve zchátralém žacléřském kostele Nejsvětější Trojice mužský pěvecký sbor Harmonie z německého Erkneru a rozhodl se, že výtěžek z koncertu nebude rozdělen mezi členy sboru, nýbrž bude věnován kostelu na případné opravy. Tento krok přivedl místní farníky v čele s farářem Jaroslavem Štanclem k myšlence uskutečnit sbírku na opravu žacléřského svatostánku. Velkou ochotu zapojit se do sbírky projevili žacléřští rodáci žijící v Německu, kterým kostel v jejich rodném městě ležel na srdci. Během neuvěřitelných tří let se podařilo nastrádat finanční částku, která pokryla rekonstrukci interiéru kostela, včetně elektroinstalace, hydroizolace, vytápění kostela, výmalby a restaurátorských prací na části interiéru. Hlavními organizátory sbírky i rekonstrukce byli především pan farář Jaroslav Štancel, neúnavný a své práci oddaný kostelník František Salwender a Hellmut Weber zastupující německé rodáky. Finanční prostředky poskytl také Česko-německý fond budoucnosti, přidalo se město Žacléř i místní obyvatelé. Dne 24. září 2000 při slavnostním zpřístupnění a znovuvysvěcení kostela zářil interiér novotou a po mnoha desetiletích byly lavice v kostele do posledního místa zaplněné. Ti, kteří nepřišli s předstihem, postávali na volných místech.

Ne nadarmo se však používá rčení „Práce jako na kostele“. Toto pořekadlo je platné do dnešních dní, neboť práce na žacléřském kostele nejsou ani po dvaceti letech u konce. Stále zbývá zrenovovat fasádu kostela, restaurovat vstupní portál, skleněný oltář nebo uvést do chodu kostelní hodiny. Po malých krůčcích se nám jistě podaří realizovat i tyto výzvy.

Černá Voda u Žacléře a její patriot Dieter Illner

Na podobně malých osadách, jako je Černá Voda, jsou v pohraničí ještě dodnes patrné dozvuky konce druhé světové války. Vysídlení původních obyvatel, kteří zde žili a hospodařili po několik generací, se

podepsalo nejen na jednotlivých staveních, ale také na vzhledu krajiny, neobhospodařované půdě, neudržovaných hřbitovech a zchátralých drobných památkách. Při procházkách v malebné Černé Vodě u Žaclěře se ještě před deseti lety nabízel smutný pohled zejména na četné drobné sakrální a kamenosochařské památky, na kterých zapracoval zub času.

Pevné vazby, které si k rodnému místu vytvoříme v dětství, bývají velmi silné a mnohdy si je začínáme uvědomovat až v průběhu zrání či stárnutí. Rodák z Černé Vody Dieter Illner, který prožil své dětství v této krásně položené žacléřské osadě u hranice s Polskem, kde pramení Černý potok, kde se loučil s vlastní Jan Amos Komenským, se v osudovém roce 1968 rozhodl s maminkou a přáteli emigrovat do Německa. Avšak Černá Voda zůstala nastálo ukotvena v jeho srdci. Zaochází se její historií, je naším nenahraditelným poradcem při pátrání po cenných historických souvislostech, pravidelně se sem vrací a neváhá přispět finančními prostředky na opravy místních památek. Tak tomu bylo také u restaurování pomníku obětem první světové války z dílny sochaře Emila Schwantnera, který stojí vedle bývalého černovodského hostince pana Lahmera. Město Žaclěř vyhlásilo v roce 2013 sbírku na opravu tohoto pomníku a během krátké doby se podařilo nashromáždit dostatečnou sumu peněz na opravu památky, na které nezpracoval jen zub času, ale také lovci suvenýrů, kteří odsekali reliéf s vojenskou přilbou a dubovými ratoolestmi ve středové části pomníku. V den 95. výročí ukončení první světové války jsme obnovený pomník odhalili společně s dárci, obyvateli Černé Vody a posledními původními rodáky.

Mecenáš a podporovatel umění Václav Petira

Na závěr si připomeneme muže, který na výše popsané restaurování pomníku obětem první světové války v Černé Vodě přispěl nejvyšší částkou. Byl jím vážený podporovatel Městského muzea Žaclěř pan Václav Petira. Výčet jeho aktivit, kterými podpořil umělce i obnovu četných památek v širokém regionu, by byl sáhodlouhý. Jeho velkým koníčkem bylo odhalování příběhu a tvorby sochaře Emila Schwantnera a malíře Joana Koehlera. Na restaurování Schwantnerových sochařských památek poskytl velké finanční prostředky a zaochází se

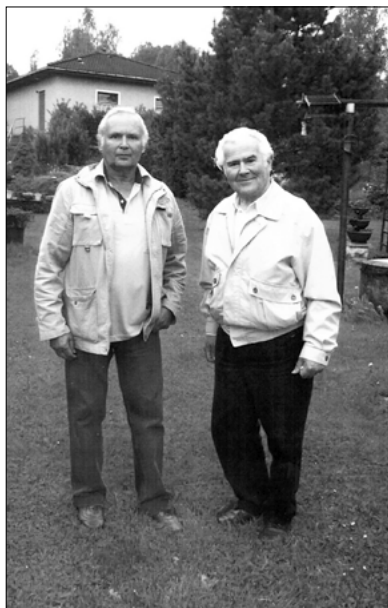
Porcelánové figury z Petirovy sbírky.

také jejich historií. Největší vášní pana Petiry bylo sběratelství žacléřského porcelánu. Svou sbírku čítající na 1 600 porcelánových sošek vyrobených v žacléřské porcelánce spojené s rodinou Theodora Pohla vytvářel po několik desetiletí. Unikátní ucelenou sbírku, která svým rozsahem vždy ohromí příchozí návštěvníky, je nyní možné obdivovat ve stálé expozici Městského muzea Žaclěř, kam byla rodinou zapůjčena (též VV 51/2019).

Za velkými a hodnotnými projekty často stojí nenápadní hrdinové všedních dní, které je důležité si připomínat, nejsou ověnčeni slávou mediálních hvězd, přesto jsou hybateli dění a zanechávají výrazné stopy.

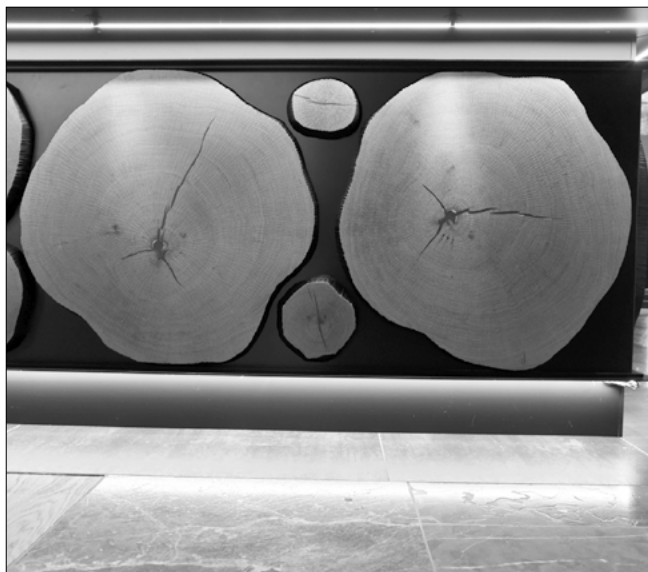
Městské muzeum Žaclěř a Turistické informační centrum,
Rýchorské nám. 10, 542 01 Žaclěř, tel. 499 739 225, e-mail: muzeum@zacler.cz. Je otevřeno denně kromě pondělí od 9 do 16 hodin.
www.muzeum-zacler.cz, www.zacler.cz

Václav Petira a Theo Pohl, sběratel a potomek zakladatelů porcelánky.

Expozici žacléřského porcelánu navrhl místní rodák architekt Benedikt Markel.

Designově zpracovaný masivní kámen, dřevo, kov i světlo.

Grand Hotel Hradec pod Sněžkou

Před pěti lety slíbili a v celém rozsahu svou vizi naplnili. Martina a Tomáš Otrubovi se spolupracovníky a partnery potřebovali pět let od vyslovení záměru vybudovat v Peci pod Sněžkou nejlepší hotel po dokončení posledního designového detailu. Z toho polovina času utekla, než se mohlo začít stavět. Navíc finále proběhlo v první vlně pandemie, což opozdilo kolaudaci. I proto se nepodařilo uskutečnit plánované představení hotelu místním lidem. Snad se to povede později. Grand Hotel Hradec je otevřený od 1. července loňského roku a provoz do druhé pandemické uzávěry v říjnu ukázal, že Krkonoše mají v nabídce novou špičkovou službu. Odbornou mluvou je označený jako hotel kategorie čtyři hvězdičky Superior. Klasifikace vychází z vybavení a nabízených služeb, nám se líbí výstižný slogan „Jediný Grandhotel pod Sněžkou“. Poptávka po takové službě v Peci pod Sněžkou se potvrdila. Obsazenost přes osmdesát procent od prvních týdnů po otevření udivila i odborníky. Vedle rozsahu hotelových služeb, mezi které patří třeba parkování v ga-

Jelena, lišku, krkavce potkáte v okolních lesích i v hotelové skříni.

rážích pro pětapadesát vozů, možnost propojení pokojů do rodinného apartmánu, wellness pro čtyřicet lidí, kongresové vybavení, lobby salónky či prostorná restaurace, je pro Grand Hotel Hradec určující architektonické provedení s užitím designu, kterého se ujal ateliér známé architektky Barbory Škorpilové. Jejich společné úsilí s investory, kteří mají vkus a zkušenost ze světa, vytvořilo hotel s duší.

Zajímavé prostředí se neobejde bez profesionálního přístupu provozovatelů. Zeptali jsme se klíčových lidí z provozu na jejich zkušenosti v oboru a na poslání, s jakým přijali své působení v Grand Hotelu Hradec.

Michal, ředitel hotelu: Vést hotel je jako řídit zaoceánskou loď, vždy se musím spolehnout na svoji posádku a posádka na svého kapitána. Proto jsou důležité každodenní tréninky, neustále komunikuji se zaměstnanci a hlavně jsem k dispozici našim hostům čtyřadvacet hodin sedm dní v týdnu. Zkušenosti jsem nabíral postupně ve vedení hotelu ve Velké Británii, pracoval jsem v řetězci Crowne Plaza, následně v hotelech Corinthia Hotel Prague, Grand Hotel Praha v Tatranské Lomnici. Nejvíce jsem získal už jako provozní ředitel NH Collection & NH Prague City.

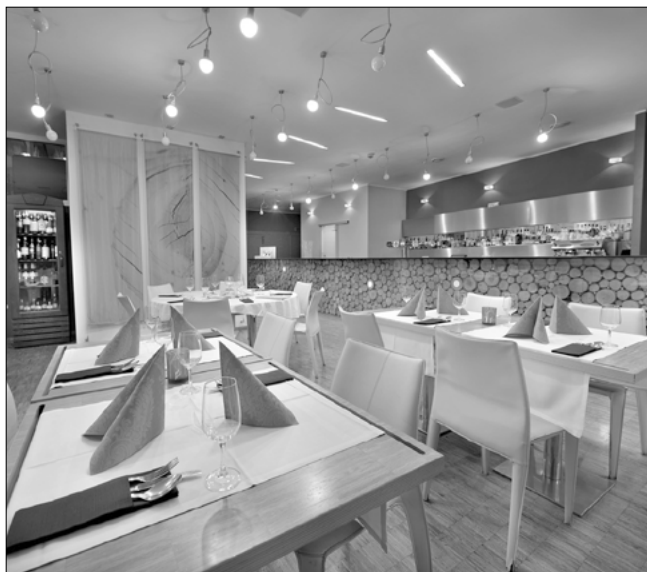
Radim, vedoucí provozu restaurace: Do hotelu v Peci mě přivedl ředitel Michal. Vystudoval jsem vysokou školu v oboru hotelnictví. Plně nasazení ke splnění přání každého hosta a prvotřídní servis jsou pro mě samozřejmostí. To jsem se naučil a ověřil při manažerském působení v několika významných pražských hotelech. Jsem držitelem certifikátu Sommelier pro oblast Itálie a Španělska, obohatily mě zahraniční stáže a také spolupráce s michelinským kuchařem Chrisem Naylorom. Tam jsem se naučil držet tempo na place. Mám rád týmovou práci, upřímnost a otevřenost.

Anička, vedoucí provozu restaurace: Obor gastronomie je mojí životní láskou. Do Grand Hotelu Hradec jsem přišla se zkušeností z vyhlášeného hotelu Four Seasons v Praze a z restaurace šéfkuchaře Riccarda Lucque. Dobře vím, jaký význam má v mé pozici komunikace s týmem a zpětná reakce hostů. Umím jim naslouchat, poradit a nabídnout gastronomický zážitek, díky němuž se k nám rádi vrací.

Dan, someliér: Moje profese je poslání. Za každým vínem vidím příběh a předávám jej dál. Osm let jsem působil v Rakousku, odkud mám dva ze tří možných kvalifikačních stupňů someliéra. Pečoval jsem tam také o bohatou vinotéku. Už před tím jsem v Česku pracoval jako znalec vín v hotelech Four Seasons a Marriott. Absolvoval jsem několik someliérských škol, jsem hrdým členem Tyrolské someliérské asociace.

Honza, šéfkuchař: Mým osobním mottem je poskytnout hostům silný a neopakovatelný zážitek vůní a chutí v každém soustu. Snažím se neustále přinášet nové receptury s puncem osobitosti. Zúročuji své zkušenosti, které jsem postupně načerpal v nejlepších restauracích a hotelech ve světě. Získanou inspiraci vkládám do neotřelých pokrmů. V našem hotelu se specializujeme na netradičně pojatou moderní kuchyni. Přípravuji také pokrmy inspirované drsnou a současně okouzující přírodou Krkonoš. Základem jsou čerstvé, vysoce kvalitní suroviny bez jakýchkoliv umělých náhražek a polotovarů, které upravuji dle vlastních receptur, a současně se snažím z každé suroviny dostat maximum a tím minimalizovat jejich odpad. Restaurace se specialitami je otevřená denně do 22 hodin. Až do půlnoci si hosté objednávají studená jídla, třeba francouzské sýry Fromagerie Tourrette sbírané z malých farem nebo šunku Chovaneček z rodinného řeznictví v Litoměřicích. Čepujeme vedle pilsnerského také „pivo horalů“ Trautenberk ze stejnojmenného pivovaru na Pomezních Boudách. Kromě své práce v hotelu jsem ještě trenérem juniorského národního kuchařského týmu, který se účastní mezinárodních soutěží. Přípravujeme tím naše šikovné nástupce.

Someliér Dan ještě dodává, že ke špičkové gastronomii neodmyslitelně patří špičková vína. Proto je součástí naší restaurace Meat & Meet také designová vinotéka. Milovníci nápoje bohužel budou jistě potěšeni kvalitou vín i jejich bohatou škálou. V naší vinotéce máme vína od malých

Designová restaurace Omnia.

Bazén s wellnessem v hotelu Omnia.

evropských vinařů až po vína z celého světa. Jsou tu pečlivě vybraná vína francouzská, italská, německá, rakouská a česká, také vína z Chile, Austrálie, Nového Zélandu a dalších uznávaných vinařských destinací včetně vín šumivých, mezi něž patří Pierre Gobillard Réserve Premier Cru, Ruinart de Ruinart Brut Champagne, prosecco a mnoho dalších. Vedle hotelového vinného lístku máme pro opravdu zvláštní příležitosti lístek z farní vinotéky, kde jsou i vybraná archivní vína. V hotelu využíváme vlastní pekárnu, ve které připravujeme i několik druhů chleba jako základní přílohu české kuchyně.

Hotel Omnia pod Černou horou

Přesně po roce provozu Grand Hotelu Hradec úspěšný management převzal provoz čtyřhvězdičkového, provozem dobře prověřeného designového hotelu Omnia v Janských Lázních. Nové vedení převzalo také celý stávající personál. Po patnáctiletém provozu proběhla pečlivá technická údržba, aby se obnovila původní kvalita hotelu. Provozně zůstaly Hradec a Omnia oddělené, ale řízení koordinuje jeden tým včetně systému rezervace a kontroly kvality služeb. Hotel Omnia stojí v lázeňském městě a zároveň v lyžařském areálu Černá hora. Ke kabinkové lanovce Černohorský Express je to pár kroků stejně jako do horského lesa. Šéfkuchař Honza z Grand Hotelu Hradec dohlíží na sestavení menu i tady a je oporou pro zdejší záměrně jednodušší kuchyni. Hosty překvapí designové pokoje s variabilními lůžky a především nevšedně provedené koupelny. Brzy poznají, že kombinace oranžové a černé barvy je pro hotel určujícím prvkem. Ubytování hosté mají k dispozici bazén a další vybavení wellnessu. Tenisovou halu jde snadno přeměnit na víceúčelový sál, nové vedení hotelu připravuje otevření haly pro pravidelné sportovní aktivity místních lidí. Pro naši nepočetnou komunitu je důležitý přínos obou hotelů coby kvalitní pracovní příležitost. V hotelu v Peci pracuje pětadvacet stálých pracovníků, z toho patnáct z našeho regionu. Ve vedení je z místních lidí kromě majitelů dobře známý hlavní technik Jirka Čepelka. V hotelu Omnia našlo uplatnění osm místních lidí. Sami poznáte, že si vedou dobře.

Grand Hotel Hradec v Peci pod Sněžkou čp. 137, PSČ 542 21, tel. 490 509 509, e-mail: hotel@grandhotelhradec.cz, domluvíte se několika světovými jazyky. www.grandhotelhradec.cz

Tip: Největší a nejlépe vybavený apartmán Grand Hotelu Hradec – Sněžka Royal Penthouse – je v kategorii royal suite. Má vlastní vířivku, terasu s výhledem na Studniční horu, bar a až osm lůžek. Dopřejte si s přáteli při milé příležitosti neobyčejný pobyt v Peci.

Majitelé Grand Hotelu Hradec manželé Otrubovi mají další cíl. Po dobré zkušenosti jim město Pec pod Sněžkou prodalo pozemek vedle jejich hotelu v Bukovém údolí a oni se zavázali vytvořit nový hotel, jehož hlavní součástí bude vodní svět s plaveckou dráhou. Naposledy jsme si v Peci zaplavali před pětadesáti lety v koupališti na již zastavěném pozemku za Hospodou Na Peci. Pamatujeme na dřevěné kabinky, ještěrky schovávající se mezi placatými kameny a taky na ledovou vodu přiváděnou ze Zeleného potoka někdejší mlýnský náhonem. Když půjde vše dobře, stavba začne za tři roky a do pěti let si nejen místní děti zaplavou v moderním bazénu. Na poškozeném skleněném negativu od fotografa Hanse Bönsche je zachycené plné koupaliště v Peci asi v létě 1935.

Podsládek Jan Kubinec u varného kotle.

WELLNESS HOTEL BOUDA MÁMA A PECKÝ PIVOVAR

Příběh přeměny rekreační podnikové boudy na komplex Wellness hotelu Bouda Máma se širokou škálou služeb a Peckým pivovarem je ukázkou splněných snů vložených do vlastní silné vize a jejího naplnění do posledního puntíku. Vladimír Nikl s podporou manželky Jany, synů Vladimíra a Marka, i šťastně vybraných spolupracovníků dokončil své hlavní představy po osmnáctiletém působení v Peci pod Sněžkou otevřením pivovaru v listopadu 2017. Jak Vladimíra známe, další vylepšování služeb v jeho království zastrčeném v Růžovém dole nezastaví ani pandemie. Za každou novou službou, dokončenou stavbou, upraveným místem i drobným vylepšením je znát velké úsilí odměněné radostí, kterou si Vladimír umí vychutnat. Areál Boudy Máma je dobrým místem pro delší pobyt i jen krátkou návštěvu s ochutnávkou piva a místních specialit.

Ředitel hotelu Radek Ort sleduje záznamy na ležáckém tanku.

Pivo Sněžka vařené na úbočí Sněžky

Pro vaření piva je důležitá kvalitní měkká voda bez příměsí kovů a solí. Při jízdě lanovkou na Sněžku jsou v dolním úseku vidět prudké kamenité svahy, pod kterými je historické jímání vody pro Boudu Máma. Naměřenými hodnotami látek odpovídá kvalitě kojenecké vody. Ovšem vlastnosti piva Sněžka určuje především sládek, nejdůležitější postava každého pivovaru. V Peckém pivovaru je hlavním sládkem Jan Kylberger původem z Plzně, který studoval pivovarnictví na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze. Praxi sládky zahájil v Plzeňském Prazdroji, sedm let působil ve Švýcarsku v pivovaru Gurten, potom ještě ve velkém českém pivovaru. Do Pece pod Sněžkou přišel tvořit nová piva v malých objemech, která sládkovi dávají možnost pracovat s tradiční poctivou chutí. Velké pivovary produkují pivo se zárukou nejméně půl roku, ovšem na úkor chuti a obsahu vitamínů. Filtrací a pasteurací, odstraní vše živé. Kvůli ceně často šetří i na základní surovině, pivo vaří z nejlépejších sladů. V dnešní době tradiční chuť českého piva udržují minipivovary, jako je ten u Boudy Máma.

Sládek Jan Kylberger ovlivňuje konečnou chuť piva při všech fázích výroby. Pro vaření piva se od středověku v Čechách užívají dva kotle, to jsou ty hezké vyleštěné nádoby s měděným povrchem. Na začátku Jan vybere kombinaci sladů z osmi druhů, které pro dané pivo zvolil. Některé slady jsou dvakrát tak drahé, než jaké užívají velkoproducenti, ale mají unikátní vlastnosti. Další rozhodnutí sládky čeká při vaření rmutů opět v měděném kotli. Doba varu i prodlev určují charakter piva. Po scezení jde várka zpět do kotle jako sladina a vaří se s chmelem. Uměním sládky je určit, jaký chmel, kolik, v který okamžik přidat a jak dlouho vařit. Tím předurčí nejen hořkost, ale i vůni piva. V Peckém pivovaru mají pět druhů chmele, od klasického žateckého poloraného červeňáku až po americké a australské chmely na svrchně kvašená silnější piva. Po usazení horkého kalu se mladina ochladí na deset stupňů u spodně a na dvacet stupňů u svrchně kvašených druhů. V kádi se přidají pivovarské kvasinky a zase záleží na kreativitě sládky, jaké zvolí a při jaké teplotě nechá přeměnit cukr na alkohol. Tady ve spilce se rozhoduje o obsahu alkoholu. Až po tuto fázi zabere výroba piva přibližně deset dní. Následuje nejméně měsíční zrání v nerezových tancích. V Peckém pivovaru má třináct ležákových tanků celkový objem čtyřiatřicet tisíc litrů. Více než třetina roční produkce se v normální sezóně vyčepuje ve dvou hotelových restauracích, stejná část se v Peckém pivovaru stočí do litrových a půllitrových lahví. Dárková balení mají i keramický uzávěr.

Pecký pivovar letos v létě vaří šest druhů piva Sněžka. Základem je spodně kvašená světlá výčepní desítka, světlý ležák dvanáctka plzeňského typu, tmavá silná svrchně kvašená třináctka a speciální pivo IPA o „krkonošské síle“ 1 603 metrů, vlastně 16,03 stupňů. V posledních letech se u mistra Jana Kylbergera vyučil podsládek Jan Kubinec, který už může sám vařit běžné druhy piva. I tak hlavní sládek dohlíží na receptury a připravuje na letní a zimní sezónu další speciální piva. Letošním letní speciálem je jedenáctka, svrchně kvašené plné pivo Pale Ale Sněžka Summer, a patnáctistupňové svrchně kvašené pivo NEIPA z amerických

a australských chmelů. Piva jsou nefiltrovaná a nepasterizovaná, aby měla přirozený obsah kvasinek i vitaminů B.

Návštěva Peckého pivovaru je chuťovým, čichovým i vizuálním zážitkem. Průhledem do varny je vidět sládek při práci. Vedle ochutnávky piva nabízí pivovarská restaurace speciality z grilovaného masa i vlastní udírny. Dobré jsou třeba prosté chlebové placky potřené sádlem z místní pece využívané pro pečení čerstvé pizy. Součástí pivovaru je i moderní pivní lázeň, kterou si mohou zamluvit i neubytovaní hosté. Po předchozí dohodě si skupina může objednat exkurzi v pivovaru. Pivovarská i hotelová restaurace jsou jen deset minut od dolní stanice lanovky na Sněžku, otevřeno mají po celý rok denně od 11 do 23 hodin. Lahvové pivo Sněžka i v dárkovém balení je k dostání na několika místech v údolí, včetně obou provozoven Veselého výletu.

Hotel v horách

V Růžovém dole nedaleko oblíbené vycházkové cesty do Obřího dolu vznikl areál Wellness hotelu Bouda Máma. Po modernizaci a rozšíření původního dřevěného domu přibyl v sousedství čtyřhvězdičkový hotel. Do objektů s dobře vybavenými hotelovými pokoji a apartmány se vstupuje vlastním vchodem s lyžárnou se skříňkami a sušáky na boty. Wellnessový program tvoří především bazén s protiproudem a vířivkou. Po ochlazení v Kneippově lázni mohou následovat masážní sprchy. Pro hosty je připravená relaxační část s absolutním klidem a čtyřmi saunami. Vyberou si mezi tradiční finskou, solnou, laconiem nebo bylinkovou. Sportovní vybavení hotelu nabízí hřiště na squash, stolní tenis, posilovnu se sedmi stroji včetně kola na spinning a stepper. Venkovní hřiště na tenis, volejbal a nohejbal se v zimě mění na oblíbené kluziště navštěvované hosty ze širokého okolí. Jinou zábavu poskytuje bowlingová dráha nebo biliár. Nejmenší děti se zabaví v dětském koutku. K hotelu patří lyžařský vlek se zasněžovanou sjezdovkou. Vlastní skibusy dopraví sportovce rychle do skiareálu. Vozy hostů parkují v údolí v hotelových garážích a na vlastním parkovišti. Před recepcí je vyveze hotelové taxi. Vedle hotelu je druhá restaurace s grilem a pizzerií, na kterou navazuje Pecký pivovar. Na jídlo a ochutnávky piva sem přicházejí turisté i místní z celého údolí.

Pecký pivovar a Bouda Máma Wellness hotel v Peci pod Sněžkou čp. 124, PSČ 542 21, majitel Vladimír Nikl, tel. hotel: 602 304 989, tel. rezervace ubytování: 244 465 666, e-mail: hotel@boudamama.cz. Domluvíte se i německy, polsky a anglicky. www.boudamama.cz

Tip: Posezení v hotelové restauraci si zpestříte ochutnávkou piv. Začněte malými pivy, tedy po třetinkách, od nejslabších druhů a stoupejte k nejsilnější svrchně kvašené šestnáctce IPA. Máme vyzkoušené, že při vhodné konzumaci jídla i laik pozná rozdílnou chuť každého dalšího piva. Tím si vytvoříte vlastní žebříček oblíbenosti a příště již volíte svou jistotu. U mě v Peckém pivovaru vítězí klasický světlý dvanáctistupňový ležák.

Vrchní z pivovarské restaurace Jaroslav Kutěj.

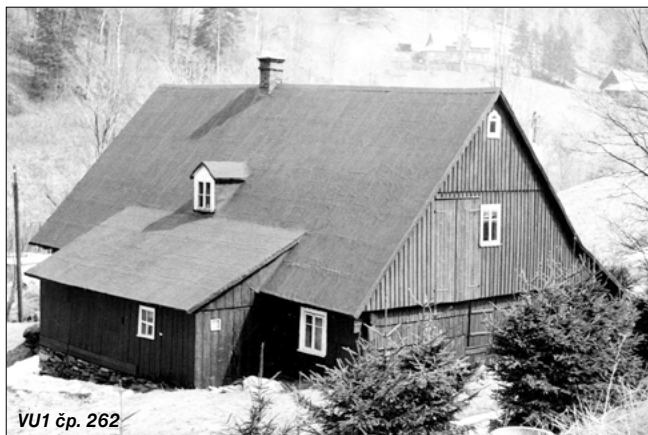
APARTMÁNY 83

Nabízíme vám ubytování v prostorném apartmánu v historickém domě na hlavní ulici v Horním Maršově. Sto padesát let starý dům je citlivě zrekonstruovaný s důrazem na autentické prvky – dveře, okna, omítky. Právě historická výmalba dodává celému domu neopakovatelnou atmosféru a naši hosté ji nejčastěji obdivují. Rozloha apartmánu je téměř padesát metrů, v pokoji je velká manželská postel a rozkládací sedací souprava, kuchyň v druhé místnosti je vybavena nádobím pro vaření a kávovarem, koupelna má klasickou vanu. Ubytovaní je vhodné pro dvě až čtyři osoby. Ve vedlejším vchodu je vinotéka, kde se dá posedět u skvělých stáčených nebo lahvových vín.

Apartmány 83 v Horním Maršově, Třída Josefa II. čp. 83, PSČ 542 26, provozují Petra a Miloslav Klimeš, tel. 730 189 180, e-mail: apartmany83@gmail.com.

Restaurovaná výmalba v Apartmánu 83.

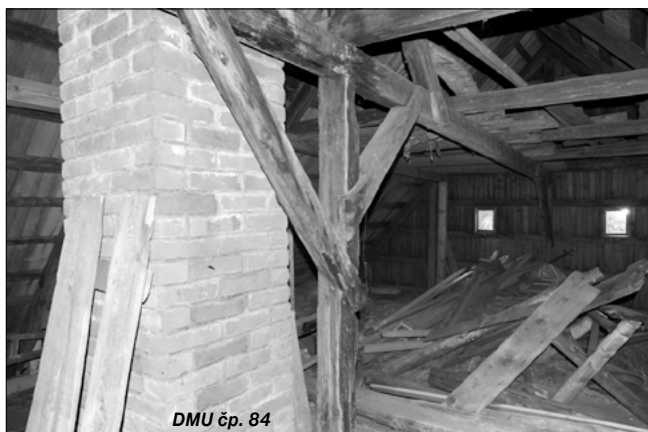

VU1 čp. 262

DMU čp. 31

DMU čp. 84

VU2 čp. 162

Letos je to pětasedmdesát let od posledního transportu obyvatel německé národnosti z kraje pod Sněžkou. Od 29. ledna do 16. listopadu 1946 odjelo z okresu Trutnov bez Vrchlabska v řádně organizovaných transportech třicet tisíc lidí. Již předtím v létě 1945 při divokém odsunu zmizely dva tisíce lidí. Zbyly po nich tisíce prázdných domů, na horách většinou dřevěných chalup. Ani v atraktivních Krkonoších se je nepodařilo trvale obydlet. Podstatnou většinu z nich zachránili chalupáři, stovky domů pro nezáměr nebo dlouhou dobu bez údržby zanikly. Většina objektů lidové architektury zůstala zakonzervovaná v původním stavu, alespoň v hlavních stavebních prvcích. I přes pozdější stavební úpravy mnoha domů spojených především s podnikovou rekreací zůstal v Krkonoších unikátní soubor horské architektury. Ve dvaosmdesátém roce jsem začal dokumentovat všechny stavby lidové architektury a sakrální objekty v Úpském údolí. Po čtyřiceti letech jsem letos dokončil fotodokumentaci a jednoduchý popis úplně všech objektů východních Krkonoš. Zdokumentoval jsem chráněnou lidovou architekturu na Šimových chalupách, lázeňské domy v Janských Lázních, průmyslové stavby v Žacléři, sakrální památky v Alberčicích, kamenné mezníky na státní hranici, hřbitov v Horním Maršově i panelové sídliště v Dolním Maršově. Můj zájem o původní domy lidového stavitelství zůstal i po letech prioritou. Některé objekty jsem fotografoval opakovaně v rozmezí desítek let. Dokumentuji i místa, kde stavby zanikly. O stáří a stavebním vývoji chalupy vypovídá především provedení a zásahy do krovu. Díky pochopení majitelů jsem mohl prohlédnout a zdokumentovat stovky starých domů také uvnitř. Podle krokví, hambalků, vaznicových trámů a napojení seníkového vikýře jde rozpoznat mnohé. Poučné je datování staveb pomocí dendrochronologie provedené studenty a pedagogy z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Důležitá je dokumentace při demolcích domů, kdy se odhalí jinak skryté prvky. Často nestihnou být na místě včas a stavba zmizí bez zaznamenání jejího odkazu.

Brzy po zahájení dokumentace vyvstala otázka, co s tolika nashromážděnými údaji. V letech 1992 až 2021 jsem vytvořil pro stavební úřady a samosprávu měst a obcí východních Krkonoš katalogy objektů. Jejich digitalizované verze, fotografie, plány a zápisy ze stavebních řízení postupně se spolupracovníky vkládáme k jednotlivým domům v databázi Archa Krkonoš. Popsat všechny zachycené prvky na každém snímku bude ještě nějakou dobu trvat. Ale už dnes se zde uživatelé mohou na fotografiích i v popisu poučit o majitelích v posledních dvě padesáti letech a také o stavebním vývoji. Zvláštní poznámka upozorňuje na architektonicky nevhodné prvky. Jestliže je na stovkách objektů ukázána kvalita nejen tradiční architektury, považují za správné pro poučení upozornit i na nevhodné odchylky. U lidové architektury to platí především o způsobu prosvětlení podkrovní, tvarově a objemem nezvládnutých přístavbách, uniformitě pláště. Velkou škodu na vzhledu všech tradičních domů dělají okna zapuštěná hluboko pod lic fasády. Při bočním pohledu je taková stavba jakoby bez oken. Nejčastěji to způsobí nesprávně zvolený způsob zateplení, výsledkem je znehodnocení domu. Pro rychlou orientaci jsem zavedl stupnici architektonické kvality objektů. Jedničku mají chráněné památky. Dvojkové objekty jsou hodné ochrany s podporou revitalizace. Trojkou hodnotím kvalitní historické i současné stavby. Do čtvrté kategorie patří průměr, vždy s upozorněním na prvky zhoršující architektonický výraz. Pětku dostanou jen zcela nevhodné objekty z důvodu krajinného rázu nebo architektonického pojetí. Nejčastěji to jsou objemem či tvarem nepatřičné stavby pro danou lokalitu. Metodika shrnutá v publikaci je ve formátu PDF na webových stránkách Paměti Krkonoš také v polštině a němčině. V jednotlivých případech jsme se setkali s negativní reakcí majitelů domů na zveřejnění fotografií jejich nemovitostí. Na to platí dobře známé „tvůj dům, naše město“. Máme právo se potěšit kvalitně udržovanou stavbou nebo se poučit chybami u nepovedených realizací.

K pochopení vývoje nám pomáhají dobové fotografie, pohlednice, stavební plány a zápisy ve starých stavebních dokumentech. Některé poznatky z dokumentační práce jsem uvedl v knize *Krajina Krkonoš v proměně století*. Teprve veřejně přístupná webová databáze *Archa Krkonoš* mi umožní zveřejnit celou dokumentační tvorbu. S pomocí kolegů, především historika Jana Ivanova, editorek Alice Bartoníčkové a Petry Machové i dalších badatelů zapsaného ústavu *Paměť Krkonoš*, jsou obrazová díla a data postupně vkládána k jednotlivým objektům přiřazeným k současným číslům popisným, lokalitám a historickým obcím. Trochu mě zaráží, že některé mé nejstarší snímky jsou již historické. Takové jednou budou i ty z letošního roku.

VU1 čp. 262 Roubená chalupa ve Vavřincově dole se vzácně zachovaným krovem přístupným pouze seníkovými vraty ve štítu, čemuž odpovídá i starší orientace hřebene po spádnicí. Foto 16. 4. 1986.

DMU čp. 31 Roubená chalupa v lokalitě Šimovy chalupy s maloúpským seníkovým vikýřem je zachycená před kvalitní opravou již chráněné kulturní památky v roce 2012. Foto jaro 1994.

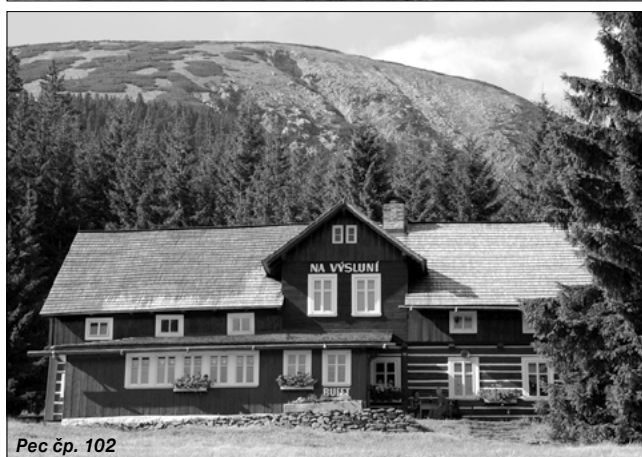
DMU čp. 84 Dobře zachovaná středová vaznice krovu zřízeného před rokem 1800 nejspíš Josefem Hübnerem byla jedním z důvodů zařazení chalupy z Rennerových bud mezi chráněné kulturní památky. Foto 18. 12. 2016.

VU2 čp. 162 Roubený dům v lokalitě Klausenwald postavil v roce 1891 Engelbert Richter, když ten původní musel zbořit kvůli stavbě nové silnice z Velké Úpy do Pece. V roce 1941 Marie Richter nechala prosvětlit půdu správně na pozednici nad hlavním vchodem posazeným předním sedlovým vikýřem. Foto 17. 11. 1986.

VU2 čp. 54 Roubený dům na Předním Výsluní s obytným polopatrem, velkým seníkovým vikýřem a předním rizalitem pro svou rodinu postavil v roce 1907 tesařský polír Ambros Tippelt. Tomu odpovídají vyřezávané okrasné lišty a zdobení štítů. Foto duben 1987.

Pec čp. 102 Roubený dům v Modrém dole s obytným polopatrem postavil v roce 1911 Wenzel Meergans. Podkroví je prosvětlené tradičním předním sedlovým vikýřem. Majitel Hynek Spurný dům vzorně opravil včetně obnovy šindelové krytiny. Foto 1. 8. 2008.

DA čp. 5 Zděná selská usedlost s asymetrickou střechou prosvětlenou předním sedlovým vikýřem byla spojena v Albeřicích s významným rodem Lamer. Dům ve špatném stavu zanikl v létě 2020. Foto 10. 4. 2010.

VU2 čp. 54

Pec čp. 102

DA čp. 5
VESELÝ VÝLET®

ochranná známka

Sezónní noviny Veselý výlet, Temný Důl čp. 46, 542 26 Horní Maršov, tel. 499 874 298, e-mail: info@veselyvylet.cz, www.veselyvylet.cz, vydavatel/redaktor: Lenka, Miloslav a Pavel Klimešovi, jazyková úprava: Eva Hrubá, fotografie: foto: Ondřej Hlavatý, Pavel Klimeš, Wenzel Lahmer, Benedikt Markel, Ivan Sejtka, Pavel Štecha, Radko Tásler sen., Jan Zámeš a archiv vydavatelů, sazba: Tisk Ofset a.s. Úpice, tel. 499 881 171, tisk: Profi-tisk group s.r.o., Olomouc, překlad do němčiny: Hans-J. Warsow, překlad do polštiny: Andrzej Magala, uzávěrka: 1. 7. 2021, náklad: 50.000 kusů, z toho 27.000 kusů v české, 15.000 v německé a 8.000 v polské verzi. Máte-li zájem o zaslání vydání *Veselého výletu* (příště 56/zima 2021) poštou, pošlete spolu s adresou 50 Kč, jste-li z České republiky, nebo 200 Kč, jste-li v cizině, nebo si noviny objednejte osobně v informačním centru *Veselý výlet* v Temném Dole nebo v Peci pod Sněžkou.

Veškerá autorská práva vyhrazena!

Příběh kamenného obelisku

Dnes červeně značený turistický chodník z Pomeznic Bud na Sněžku přes Svorovou horu zřídil Krkonošský spolek v roce 1895. Při výstupu nemůžete nad boudou Jelenka minout místo zvané Emmin pramen. Cesta se tu rozděluje na hlavní příkrou přes vrchol Svorové hory a mírně stoupající žlutě značený Travers. Na celé trase je jediným místem s tekoucí vodou. Toho si všimli nadšenci z Krkonošského spolku už před více než sto lety a zřídili studánku s památníkem Emmin pramen pojmenovaným na počest hraběnky Emmy Czernin-Morzin (též VV 16/2000, 32/2009, 34/2010, 40/2013 a 41/2014). Nejprve byla u studánky jen kamenná deska s vytesaným jménem, později přibyl pískovcový obelisk podobný nižším žulovým rozcestníkům, jaké Krkonošský spolek umístil na důležité křižovatky horských cest na obou stranách hor. Ze tří dílů složený památník vysoký 218 centimetrů se dodnes nezměnil, zato proměna nápisu na něm je odrazem historie zdejšího kraje. Původní připevněná deska s nápisem Emmaquelle byla nejspíš ze strategického kovu a zmizela v první světové válce. Zůstaly po ní jen dírký v pískovci a kolemjdoucím musel stačit barvou hezky vyvedený nápis Emma Quelle na horním dílu obelisku. Jenže, po druhé světové válce vadilo vše německé a nápis byl otlučen, což je vidět i teď. Ofluhaný je od té doby i text na ležící desce. Jméno paní hraběnky nevadilo, tak se v místě původní kovové tabulky objevila dřevěná s nápisem Emin pramen. V létě 1999 pracovníci Správy KRNP pod vedením strážce Ivo Táslera obnovili studánku svedenou pod plato někdejšího Kleinova kiosku a na sloupek upevnili gravírovanou dřevěnou tabulku s nápisem studánka.

Jak to vše víme? Především z fotografií. Původní podobu jsme našli v ročence pro rok 1914 místní skupiny Krkonošského spolku v Drážďanech, kterou nám poskytl Jörg Ackermann. Rodák z Dolních Lysečín Rudolf Hofmann donesl fotografie kiosku Emmy a Adolfa Kleinových ze třicátých let. Pro jeden snímek se jejich děvčata postavila hezky před obelisk. Poválečnou podobu sledovaného kamene zachytil v roce 1960 Radko Tásler senior. Jeho syn Radko je známým speleologem a už tehdy se ve svých čtyřech letech soukal do díry s protékající vodou. Radko junior otcův kvalitní soubor fotografií ze čtyřicátých až šedesátých let zpracoval a poskytl do databáze Archa Krkonoš®. Mnohé seniorovy snímky jsou již editované, především v historické obci Horní Lysečiny, kde mají Táslerové přes sedmdesát let nejvýše položenou chalupu. Když zmizela i tabulka se zkomoleným jménem hraběnky, objevil se na jejím místě hnědou barvou od ruky napsaný Pramen Emmin. To již ukazují moje fotografie, nejstarší ze zimy 1984. Rodinná stavební firma KLIMEŠ v létě 2000 s partou pětadvaceti cestářů vyšetřovala malými placatými kameny prudkou cestu na Svorovou horu. Začíná u Emmina pramene a tehdy jsme se společně s Hradní společností Aichelburg a Správou KRNP rozhodli dát studánku i obelisk do pořádku. Kovové desky jsme navrhli dvě, dopředu s českým jménem Emmin pramen a dozadu původní Emmaquelle. Pro připomenutí vazby na hraběnku Emmu byly opatřené spojeným erbem rodu Czernin-Morzin, který v době vzniku památníku vlastnil panství Maršov a Vrchlabí. Ještě v roce 2000 bylo s Pavlem Horákem dohodnuto odlít desek v Umělecké slévárně HVH v Horní Kálné. Přes další letní sezónu zůstaly vysta-

vené v galerii Veselý výlet v Temném Dole, na jejím konci je 1. listopadu 2001 bez ceremonie kameník Pavel Malý osadil na obelisk. Při opravě cesty po povodních jsme v létě 2008 ještě upravili samotnou studánku, pod vývěrem vody je zaštetovaný v místě nalezený hraniční mezník z 19. století s číslem 143.

Z obnoveného památníku se lidé těšili až do roku 2014, kdy zloděj kovů obě bronzové desky ukradl. O rok později při prezentaci projektu databáze Archa Krkonoš jsme uvedli dokumentaci objektů také na příkladu Emmina pramene. František Vambora z Pece pod Sněžkou, jinak i pravidelný dárcce peněz na tvorbu databáze Archa Krkonoš, se kvůli krádeži rozzlobil a nechal odlít ve slévárně u pana Horáka desky nové. Už za rok byly připravené k instalaci spojené s plánovanou návštěvou pravnuka hraběnky Emmy a poslední hlavy krkonošské větve Czerninů. Z návštěvy nečekaně sešlo, později vážený přítel Veselého výletu Alexander hrabě Czernin z Chudenic a Morzina, nejstarší syn posledního majitele panství Maršov, v předvečer svých 89. narozenin náhle zemřel. Mezitím snad již polevily díky nové legislativě loupeže kovů. Při další návštěvě mladších členů rodu Czernin desky na Emmin pramen opět upevníme. Fotodokumentaci k obelisku snadno najdete ve webové databázi Archa Krkonoš, když zadáte ve vyhledávání do názvu objektu slovo emmin nebo jen pramen. Přesná citace je „Archa Krkonoš - Objekt - HMU Emmin pramen (archakrkonos.cz)“. Názvy rubrik a obsluhy databáze jsou i v polštině, němčině a v angličtině, pro ostatní text musejí zatím vystačit internetové překladáče.

Emmin pramen je jeden ze 2 588 již editovaných objektů. Každý pracovní den přibývají do databáze Archa Krkonoš desítky nových informací o událostech, objektech a lidech z východních Krkonoš. Od pondělí do čtvrtka je otevřené Dokumentační centrum Krkonoš v Horním Maršově v domě čp. 83 se známou vinotékou Nade dnem v přízemí. V badatelně se třídí, skenují, popisují a do databáze vkládají stovky a stovky získaných fotografií, pohlednic a dokumentů. Do pracovní databanky se ukládají pod názvy fondů. Například na protější straně otištěné fotografie jsou z fondu *Tásler Radko senior 2021, Ackermann IX. 2010, Hofmann M4 2013* a podobně. Ze všech již získaných fondů je do databáze Archa Krkonoš editována jen desetina plánovaného počtu obrazových děl, v okamžiku vzniku tohoto textu přesně 27 495. Kartu osoby má založeno 3 949 obyvatel kraje pod Sněžkou. Pro celé Krkonoše včetně slezské strany a podhůří je našim cílem během příštích let editovat a tím pro veřejnost zpřístupnit stovky tisíc obrazových děl a desítky tisíc lidí, kteří působili v našem regionu v posledních čtyřech sta letech. Dosažení cíle je odvislé především od finančních možností neziskové organizace zapsané ústav Paměť Krkonoš. Můžete nám pomoci i vy projevem dobré vůle, například poskytnutím informací, dobových materiálů nebo peněžním darem. Za finanční podporu děkujeme i jménem uživatelů unikátní databáze vedle privátních donátorů zastupitelům obcí a měst Janské Lázně, Horní Maršov, Malá Úpa a Pec pod Sněžkou.

Emmin pramen pod Svorovou horou, 1914.

Radko Tásler junior u původní studánky Emmín pramen, 1960.

Děti z rodiny Klein u obelisku ve 30. letech.

Křižovatka cest na Svorovou horu, Travers a k boudě Jelenka, 2008.

INFORMAČNÍ CENTRUM VESELÝ VÝLET GALERIE – SMĚNÁRNA

v Temném Dole v Horním Maršově, tel.: 499 874 298

v Peci pod Sněžkou, tel.: 499 736 130

e-mail: info@veselyvylet.cz

www.veselyvylet.cz

denně 8.30–17.30 (v hlavní sezóně do 18.00)

Krkonošský spolek vybudoval ještě v 19. století většinu dnes užívaných turistických cest na obou stranách hor. V Čechách působil v době monarchie Österreichischer Riesengebirgs Verein (ÖRGV), tedy Rakouský krkonošský spolek. Po vzniku Republiky československé v roce 1918 musela z názvu zmizet připomínka rakouské monarchie a nezisková organizace se po váhání přejmenovala na Německý krkonošský spolek (DRGV).

ÖRGV, 1890

?, 1919

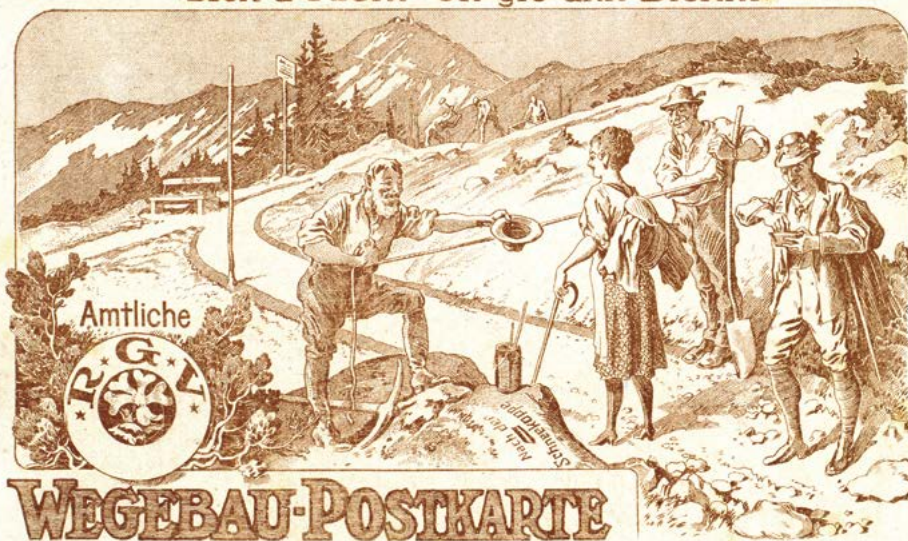

DRGV, 1922

členský odznak DRGV

Zieh a Riem – Un gib ahn Biehm!

Na slezské straně působil početnější Krkonošský spolek (RGV), který po roce 1905 vydal donátorskou litografickou pohlednici se zvoláním: „Sáhni do šrajtofle a věnuj groš.“ Na zadní straně pohlednice je ubezpečení, že jde o oficiální pohlednici Krkonošského spolku a výtěžek z prodeje je čistým příjmem do spolkového fondu pro výstavbu horských cest. Činnost spolku a především nákladné budování cest byly zcela závislé na štedrosti a dobré vůli členů i náhodných dárců.

Motiv krkonošské květiny prvosenky nejmenší později převzalo i krajské sdružení Domovského kraje Vrchlabí.

Místní skupina RGV Petersdorf, dnes Piechowice, vydala 15. června 1900 pro E. Veuce členský průkaz s motivem Krakonoše nad panoramatem severních Krkonoš. Tesařský mistr zaplatil do pokladny spolku příspěvek tři marky.